

11365

এজাক বীভৎস ঘটনা

- প্রশান্ত চাৰিঙীয়া

11365

প্রজাবিভূষণ

২১৫১১
Ajak Bibhatcha Batah

A Collection of Poems composed by - Prasanta Charingia, Sapekhati.

প্রকাশক : শ্রীজ্যোতি প্রসাদ গগৈ

শিৱসাগৰ জিলা সাহিত্য সভাৰ মৌজন্যত
বিহুৱৰ, সাপেখাটি

বেটুপাত অঙ্কন - শ্রীজ্যোতি প্রসাদ গগৈ

প্রথম সংস্কৰণ : জানুৱাৰী, ২০০১ চন

মূল্য : ৪৯.৫০ টকা

মুদ্রণত : ৰূপবাণী অফছেট প্ৰেছ, গোলাঘাট।

এজাক বিভৎস বতাহ

প্রশান্ত চাৰিঙীয়া

শিৱসাগৰ জিলা সাহিত্য সভা

হাতত হস্তচী কান্তি

প্ৰতিষ্ঠিত হস্তচী

হাতত হস্তচী কান্তি

উৎসৰ্গ

কমল চাৰিঙীয়া

(জন্ম - ১৯০৮)

(মৃত্যু - ১৯৯৩)

যিয়ে মোক আদিতেই হাতত পেঞ্চিল লোৱাই,
স্বৰব্যাঞ্জনৰ বেথা শিকাইছিল মৰমেৰে,
যাৰ মৰম আৰু প্ৰেৰণাৰ ফলত,
আজিও হৃদয়ৰ অন্তঃসলিলা হৈ বয়,
যাৰ হাতত এই পুষ্পাঞ্জলি,
নিজহাতে তুলি দিব পৰাহ'লে
হৃদয় বঙেৰে ওপচি পৰিলেহেঁতেন ;
আদিতেই মনকৰণিত পাহিমেলা -
পুৰতিৰ ফুলপাহি
পূজনীয়-
ককাদেউতাৰ স্মৃতিত,
সম্পন্ন কৰিলোঁ ।

১৯৮৩

সাহিত্যিক জীবন

(১৯৮৫ - ১৯৮৬)

(১৯৮৫ - ১৯৮৬)

জীবনকালে লিখিত গল্প, উপন্যাস, কবিতা, নাটক, প্রবন্ধ, ইত্যাদি।
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন
 সাহিত্যিক জীবন

সম্মেলন

সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।

সম্মেলন

প্রশান্ত চাৰিঙীয়াৰ বাসন্তৰটা কবিতাৰ পাণ্ডুলিপি এটি চকুফুৰাই চাই এটি
 মন্তব্য দিয়াৰ বাবে তেওঁ অনুৰোধ কৰিলে। চকুফুৰাই চাই তাৰ হ'ল প্রশান্তৰ এটি
 সংবেদনশীল কবি-মন আছে। তাৰেই প্রকাশ ঘটিছে মানুহৰ প্রতি অনুভব কৰা
 তেওঁৰ সহৃদয় মনুষ্যৰ মাজত। মানুহৰ পৃথিৱীত মানুহৰ দানৱীয় ৰূপ দেখি প্রশান্তৰ
 কবি-মন উদ্ভিগ্ন আৰু ক্লান্ত হৈছে।

কবিতা হ'ল অন্তৰৰ অনুভূতিৰ ব্যঞ্জনাঙ্গীৰ বাণীৰূপ। প্রশান্তৰ ৰচনাত
 অন্তৰৰ অনুভূতিৰ ভেটি ঠিকেই আছে; ব্যঞ্জনাঙ্গীৰ আৰণ্যৰ যত্নও আছে।
 ব্যঞ্জনাঙ্গী ৰচনাক আপোনা-আপোনি মিতবাক কৰি তুলিব। আশাৰোঁ প্রশান্তৰ
 অবিৰত সাধনাই তেওঁৰ সিদ্ধিলাভ সম্ভৱ কৰি তুলিব। প্রশান্তলৈ জনালোঁ সম্মেলন
 শুভেচ্ছা।

সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।
 সম্মেলনকালে প্রকাশিত 'সম্মেলন' নামক পত্রিকা।

৮ ছেপ্তেম্বৰ, ২০০০

প্ৰাক্তন সভাপতি, অসম সাহিত্য সভা

পাতনি

প্ৰশান্ত চাৰিঙীয়াৰ 'এজাক বীভৎস বতাহ' নামৰ কাব্যসংকলনটিৰ পাণ্ডুলিপি পঢ়ি চলোঁ। সংকলনটোৰ বাসন্ত্যৰটা কবিতাৰ ভিতৰত বেছিভাগৰে বিষয় মূলতঃ প্ৰেম, এটা কথা সহজেই চকুত পৰে যে প্ৰশান্তই দেশীবিদেশী কবিতা পঢ়ি নিজে কবিতাৰ জগতত প্ৰৱেশৰ প্ৰয়াস কৰিছে। অসমৰ কেবাজনো নতুন কবিয়ে (নৰকান্ত বৰুৱা, হেম বৰুৱা আদি) ইংৰাজী কাব্যপংক্তিৰে অসমীয়া কবিতা আৰম্ভ কৰাৰ বিশেষ শৈলী প্ৰয়োগ কৰিছিল, আমাৰ ডেকা কবিয়েও এই সংকলনটিত ইংৰাজ, মাৰ্কিন আদি তেওঁৰ প্ৰিয়-প্ৰসিদ্ধ কবিৰ চৌকিশটা পংক্তি ব্যৱহাৰ কৰিছে।

অকল প্ৰেমৰ কথাই নহয়, সমকালৰ আশাহীন, ভয়ংকৰ, অন্ধকাৰ ছবিখনো কবিয়ে লক্ষ্য নকৰাকৈ থকা নাই, সংকলনটোৰ নামাকৰণে তাৰেই ইংগিত ৰহন কৰে। কাৰ্গিল সম্পৰ্কেও একাধিক কবিতা সংকলনটিত আছে, সিবোৰত একালে যুদ্ধৰ বিতৰ্কিতা, আনহাতে প্ৰেমৰ গুঞ্জন অনুভৱ কৰিব পাৰি। সময়ৰ অনুভৱ তেওঁ কৈছে, আচলতে প্ৰতিটো কবিতাই বাস্তৱ জগত আৰু জীৱনৰ প্ৰতি সহবেদনশীল অনুভৱেৰে তিতি আছে। চাহজনজাতিৰ জীৱনো কবিৰ দৃষ্টিপটৰদ্বাৰা উপেক্ষিত হোৱা নাই। কবিতাকেইটা যথা 'এবাৰ সেই বাটেদি গ'লৈ', 'এপাহি নীলিমা ফুল' আদিত চাহজনজাতিৰ প্ৰতি গভীৰ আন্তৰিকতাৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে।

উদীয়মান কবিকৰূপে কবিতাৰ অন্তৰংগ জগতত সোমাবলৈ কিছু সময় লাগিব, তথাপি কেতবোৰ পংক্তিৰ মনোজ্ঞ চয়ন (যথা : নীলপৰ্বত বাসিনীক পাবৰ বাবে নৰকাসুৰৰ তেজত জুই স্থলিছিল) মন কৰিব লগীয়া।

প্ৰশান্তৰ কবিতাৰ সাধনা গভীৰৰ পৰা গভীৰতৰ হওক, তাকে কামনা কৰিছোঁ।

জয়সাগৰ

২৩/৮/২০০০

ড° কৃষ্ণ কুমাৰ মিশ্ৰ

(ড° কৃষ্ণ কুমাৰ মিশ্ৰ)

জয়সাগৰ

দুশাৰীমান

জীৱনটোনো কি, তাকে জুখি চাবৰ বাবেইনেকি অজানিতে এদিন সাহিত্যৰ জগতত প্ৰবেশ কৰিলোঁ, জনা নাছিলোঁ সাহিত্য কি বস্তু, পঢ়ি ভাল লাগিছিল, বাস্তৱজীৱনৰ সুখদুখ বিবহ বিচ্ছেদৰ বৰ্ণনাই মন কাঢ়ি নিছিল। তাতে বাস্তৱ জীৱনৰ বহু তিক্ত অভিজ্ঞতাই অনুভূতিত কঠোৰ আঁচ টানিলে। সেইবোৰকে সাহিত্যত বিচাৰি পাইছিলোঁ, আৰু সেয়ে আছিল সাহিত্য পঢ়াৰ আকৰ্ষণ। জীৱনক বাদ দি সাহিত্য হ'ব নোৱাৰে, এই জীৱনক নানান পৰিবেশত নানান দৃষ্টিৰে ফঁহিয়াই চাব ধৰিলোঁ, নাজানো কবিতাবোৰত এই জীৱননজীজ্ঞাসা কিমান গভীৰৰূপে ৰূপায়িত হৈছে; সমাজজীৱন, ব্যক্তিজীৱনৰ কষ্ট, ঘাত প্ৰতিঘাত এইবোৰে কেতিয়াবা মনন জগতত গভীৰ আঁচ টানে, আৰু তেতিয়াই মন কোনোবা এখন স্বপ্নীল জগতলৈ উৰা মাৰে, বোধহয় এই অনুভৱতে সৃষ্টি হয় সাহিত্যৰ! নাজানোঁ, কিমান সাৰ্থকভাৱে সেই অনুভৱ কবিতাবোৰত প্ৰতিফলিত হৈছে, আৰু যদি পৰা নাই নিজৰে অক্ষমতাৰ ওচৰত নতি স্বীকাৰ কৰিছোঁ। প্ৰায়ভাগ কবিতাবে ৰচনাকাল নিৰালম্বৰ মাজভাগ, ঠিক কবিতা হিচাপে নাছিল, আচলতে কবিতা লিখিম বুলি ভবা নাছিলোঁ, কিছুমান বিশেষ বিশেষ পৰিস্থিতিত মননজগতত উদ্বেক ঘটা ভাৱৰ আমনিৰ বাবে দুই এটুকুৰা ভাৱ টুকি ৰাখিছিলোঁ আৰু কেতিয়াবা টুকি ৰখাৰ অভাৱত বহু ভাৱৰ টুকুৰা হেৰায়ো গ'ল। যিকোনো থাকিল, অনুভৱৰ ৰং সানিবৰ যত্ন কৰোঁ। কিন্তু পাঠ্যপুথিৰ বোজা আৰু অন্যান্য অসুবিধাত সেইবোৰত আৰু চকুদিয়া নহ'লে। কোনোবা এদিন হতাতে দেখিছিলোঁ, ফটা কাগজত দুশাৰীমান, অনুভৱ হ'ল, কবিতায়েতো জীৱনৰ কথা ক'ব পাৰে আৰু শতিকাৰ বিভিন্ন মূহুৰ্তক কবিতাবে ফ্ৰেম বন্ধি যাব ধৰিলোঁ। আৰু বাসন্ত্যৰটা কবিতাবে এই ক্ষুদ্ৰ সংকলনটি লিখি অটাই মই লিখি পেলাইছিলোঁ : 'চাবলৈ গ'লে কবিতাৰ ভাৱ ভাষা তেনেই সাধাৰণ হ'ব পাৰে, কিন্তু সেই সাধাৰণ ভাৱ ভাষাকণকে শৃংখলাবদ্ধভাৱে সজাবলৈ অধ্যৱসায় আৰু কৰ্মৰ নিতান্তই আৱশ্যক। হৃদয়ৰ অভ্যন্তৰৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ নহ'লে সেই অনুভৱেও উত্তাপ কঢ়িয়াই আনিব নোৱাৰে।'

গৱেষণা তত্ত্বাৱধায়ক ড° কৃষ্ণ শিৱ ছাৰে যি উৎসাহেৰে পাতনিখন লিখি দিলে তাৰবাবে তেখেতৰ ওচৰত চিৰদিন কৃতজ্ঞ হৈ ৰ'লোঁ। বহু ব্যস্ততাৰ মাজতো অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি ড° নগেন শইকীয়া ছাৰে কবিতাখিনিত চকুফুৰাই যি অফুৰন্ত মৰম আৰু উৎসাহ যোগালে, সেয়া মই কাহানিও পাহৰিব নোৱাৰোঁ। সাহিত্য জগতত ভৰি দিয়াৰ আদিতেই যি অফুৰন্ত উৎসাহ যোগালে, গ্ৰীষ্মত অজিত বৰদলৈ, এম.এ. দেৱলৈকো এইছেগতে কৃতজ্ঞতা জনালো। শিৱসাগৰ জিলা সাহিত্য সভালৈকো মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতাৰ শৰাই আগবঢ়ালো।

লগতে ছপাশলৰ আটাইলৈকে নতুন সহস্ৰাব্দৰ শুভকামনা জনালোঁ। আশাকৰোঁ পঢ়ুৱৈ সমাজে পুথিখনি মৰমৰ চকুৰে চাব।

ইতি

সাপেখাটি

আলীৰাদ বিচাৰি

৮ নভেম্বৰ ২০০০

শ্ৰীপদ্ম চন্দ্ৰ

প্ৰশান্ত চাৰিঙীয়া

সূচীপত্ৰ

কাঁচিজোনো মাৰ যায়	১
সেই একেই কুঁৱলী	২
উপত্যকাত সময়ৰ দেওলগা ডেউকা	৩
তেজৰ তুফাৰ নৈ চুহু	৪
কৈশোৰৰ পুণৰাবৃত্তি অথবা পুনশ্চ...	৫
এই মৰম জন্ম জন্মান্তৰে	৬
প্ৰিয়তম তুমি আহাঁ	৭
প্ৰিয়তমৰ চিঠি	৮
এটি নিশাৰ কথাৰে	৯
মৰমৰ ভাষাৰে	১০
বৰ্ষাস্নাত সন্ধিয়াটিৰ ভাষাৰে ...	১১
উপহাৰ তোমাৰ এখনি নীলা চাদৰ	১২
কিছুমান অন্তহীন শব্দেৰে	১৩
বিয়াৰ নিশা	১৪
তেতিয়াৰপৰাই এই চিনাকি ...	১৫
ধুমুহা যেতিয়া নামে	১৬
চুকুলো, হুমুনিয়াহ ইত্যাদি ...	১৭
ডাৱৰ আৰু চকুপানী	১৮
মোৰ চিনাকি বাঁহজোপা	১৯
তথাপি এয়া প্ৰেম	২০
মই এটি আঁউসীৰ জোন	২১
অব্যাহতি দিয়া মোক	২২
কুৰি শতিকা	২৩
এতিয়া এবুকু এক্সাৰ	২৪
ড্ৰেগন আৰু এটা কোঠাত মই	২৫
অন্য এক সভ্যতা	২৬
কিবা যেন নাই ...	২৭
সাপ দেখিছা ?	২৮
সাপ	২৯
মই উপত্যকাৰ পাৰত ...	৩০
স্মৃলিংগ	৩১
সিহঁত আৰ্ছিমেন্গ', ডুৱেছা ইত্যাদি ...	৩২
বিয়েৰৰ মন্তব্য	৩৩
এতিয়া এক্সাৰ নামিছে	৩৪
এক্সাৰৰ ছাঁ	৩৫

অনুভূতি যেতিয়া শিলা হয়	৩৬
চেতনা তেতিয়াহে আহে ...	৩৭
নগ্নতা বা অশ্লীলতা	৩৮
সময়ে ডেওলগা কলচি গঢ়িলে	৩৯
অগ্নিযুগৰ ফিৰিঙতি	৪০
উপহাৰ	৪১
অভিমানী সিহঁত	৪২
ঢাকনি	৪৩
ক'লা ফ্রেমটিৰে ফটোগ্রাফখন	৪৪
আঁউসীৰ নিশা	৪৫
এয়া ধুমুহাৰ বিষয়ে কৈছোঁ	৪৬
মই বহি	৪৭
ইমান আত্মপৰ্কা ?	৪৮
শতিকা শেষৰ দিনলিপি	৪৯
মাজনিশাৰ গান	৫০
সংগ্ৰাম লগে আজি	৫১
মোক নিৰ্জ্জনতা লাগে	৫২
আৰু এজাক ধুমুহা লাগে	৫৩
এন্ধাৰত ফুলৰ গোন্ধ	৫৪
এপ্ৰিল' ১৩	৫৫
ফুলনিখন হেনো ঈশ্বৰে অৰ্জিছিল	৫৬
অৰ্ণাভ মৃত্যুৰ বেদনা	৫৭
চকুপানী যেতিয়া বৃষ্টি হয়	৫৮
শেৰালীৰ গোন্ধত তেজ চৰিছিল তেতিয়া	৫৯
এই নদী নিৰবধি	৬০
বন্ধু তুমি ক'ত	৬১
কুঁৱলী	৬২
এবাৰ সেই বাটেদি গ'লে	৬৩
এপাহি নীলিমা ফল	৬৪
এটি কথাৰে	৬৫
উপত্যকাৰ মাজে মাজে	৬৬
আজি আমি কোন ?	৬৭
মানুহ	৬৮
এজাক বিভৎস বতাহ	৬৯
দুবৰি আৰু মোৰ চকুলো	৭০
চকুলোৱে ধুলে মন	৭১
তেনে মৃতক নহ'লো কিয় ?	৭২

কাঁচিজোনো মাৰ যায়

কাঁচিজোনৰ বঙা ফোঁট জহি পমি
হালধীয়া হয়, গোটেই হালধীয়াখিনি গাত ঢালি
সন্যাসীনিৰ বসন পিন্ধে ।
তৰাফুলৰ চিকমিকনিৰে দোলায়িত হয়
এখনি গাঢ় ক'লা নীলা চাদৰ ।
এন্ধাৰ ঢাকি জোনাকীয়ে বিজুলীৰ গামোছা বোৱা দেখিছা ?
ঠিক এনেদৰেই পাৰ হৈ গৈছে,
প্ৰতিশ্ৰুতিবিহীন সময়বোৰ ; আগচোতালেদি,
এবাৰ আহিছোঁ, এবাৰ গৈছোঁ,
এবাৰ আকাশলৈ', এবাৰ মাটিলৈ',
এবাৰ চেনীচম্পাজোপালৈ, এবাৰ তগৰজুপিলৈ,
অথবা কেতিয়াবা তৰাফুলবছা
নীলা চাদৰখনলৈ, -
একোতে দেখোন মন থ'ব পৰা নাই,
এনেদৰে থিৰে বোৱা দেখি মোক সিহঁতে
ইতিকিঙেই কৰিছেনেকি ? কিবা হেৰুৱা
অপ্ৰাপ্য পাত্ৰ বিচাৰি আহিছোঁ বুলি ? আৰু
সিহঁতবোৰ এতিয়া আৱেগৰ পূৰ্ণতাত,
ভৰ !
জোনাকীবোৰে মোৰ অহা উমান পাই,
কোনোবা মুক্ত প্ৰাংগনলৈ আঁতৰি গ'ল,
ক'ত থওঁ বাক মোৰ প্ৰাণৰ হাঁহি এপিয়লা ?
নীৰৱে ওতটা বাটৰ প্ৰতিধ্বনিত
বিকট কুকলিবোৰ তোমাৰ অনুভৱ হয় কেতিয়াবা ?
মই এতিয়া কাক যাচো বাক মোৰ
প্ৰাণৰ হাঁহি এপিয়লা ? পাত্ৰবোৰ দেখোন
জহি খহি গৈছে ...
কাঁচিজোনো মাৰ যায় ... ।

সেই একেই কুঁৱলী

যিপিনেই যাওঁ সিপিনেই
কটাকটি মৰামৰিৰ বিকট কুঁৱলি ।
যাবানেকি মোৰ লগত ? অৰণ্যখনলৈ ?
অৰণ্যৰ নিজানতাত মোক অকলে অকলে বহি থকা
দেখিছা কেতিয়াবা ?
টমাচ হাৰ্ডিৰ নিমাওমাও পৃথিৱীখনে
দুচকুৰ আগত আজিও সাৰ পাই উঠে,
অথবা,
এলিয়টৰ ছনমাটিৰ পৃথিৱীখন ! ---
আজিও সাৰ পাই দুচকুৰ আগত টলমল কৰে ।
সন্ধিয়াৰ মৌন আলিটোৱেদি আহিলে
দুকাষৰ ঘৰবোৰত সেই একেই চিঞৰ বাখৰ
ক'ৰবাত মৰণৰ যান্ত্ৰনা, ক'ৰবাত ধৰ্মিতা গাভৰুৰ কান্দোন ... ।
আকৌ কেতিয়াবা অদ্ভুত নিজানতাবোৰে ওপচি
মোক আবৃত কৰি পেলায় আৰু
সিহঁতৰ বেসুৰা তালে তালে
মোক নচুৱাব খোজে ... ।
চিনাকি হৈও অচিনাকি হৈ মানুহবোৰ কাষে কাষে
পাৰ হৈ যায় মাথোঁ ।
অনুভৱ কৰিছা তুমি ?
সেই একেই কুঁৱলী ...
আজিও .... ।□

(ভাত্ৰ অনন্তৰ হাতত, যাৰ সৈতে পাৰ হৈছিল মোৰ শৈশৱ)

(বচনাকাল ৬/৬/২০০০)

উপত্যকাত সময়ৰ ডেওলগা ডেউকা

সোসোঁৱনি শুনিছা ?
সময়ৰ ডেওলগা বতাহজাকৰ !
দেখিছা ?
ডেওধনি নচা সেই ডেওলগা কুঁৱলীজাক !
জীৱন উপত্যকাত এতিয়া
মৃত্যুৰ ঘনীভূত ছাঁ । উপত্যকাৰ
পাৰে পাৰে ঘূৰিব লাগিছে সময়ৰ এই ডেওলগা ডেউকাদুখন !
তোমাৰ অনুভৱ হৈছে ?
সময়ে আজি ডেওধনি ধৰে
প্ৰাণে প্ৰাণে মৰণৰ শংকা চৰে ।
এতিয়া মাথোঁ এই উপত্যকাত
মৃত্যুৰ কুঁৱলীজাক ক্ৰমে প্ৰগাঢ় হৈ পৰিছে ।
বতাহজাকে মৰণৰ ফান্দ তৰিছে ।
বতাহজাকৰ ডেওধনিয়ে এতিয়া হৃদয় কঁপাই যায়... ।
.....
সমুখত এতিয়া মৃত্যুৰ কুঁৱলী, মাথোঁ কুঁৱলী .... ।□

(বচনাকাল ৬/৭/২০০০)

তেজৰ তুমাৰ নৈ

মানুহে মানুহৰ বাবে কান্দিবলৈ
কোনোবা দিনাই পাহৰি পেলালে :
মাথোঁ ঈৰ্ষাৰে
আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰচেষ্টা আৰু ষড়যন্ত্ৰ
ইত্যাদি ইত্যাদি..... ।
এতিয়া মাথোঁ
বন্দুকৰ লেলিহান শিলাই
মূৰ্হৰ্তে মূৰ্হৰ্তে সৃষ্টি কৰিছে অন্য এক সংস্কৃতিৰ ।
এতিয়া মাথোঁ
অচিনাকি নিশাবোৰৰ বিকট কুকলিয়ে
হৃদয় উকা কৰি যায় ।
সভ্যতাৰ ইতিহাসত আজি তেজৰ কণিকা চৰিল,
ইতিহাসে নীৰৱে কান্দে, আৰু
তেজৰ তুমাৰ নৈখন
ক্ৰমাৎ - বহল হৈ
খৰশ্ৰোতা হৈ,
বৈ যায় মাথোঁ ..... ।□

(ৰচনাকাল ৭/৭/২০০০)

কৈশোৰৰ পুনৰাবৃত্তি অথবা পুনৰ্জন্ম ...

'Escape me ?
Never !
Beloved
While I am I and you are you
While the one eludes,
must the other pursue'.

- Robert Browning.

তোমাৰ অবিহনে মই কাৰ সৈতে কথা পাতে ?
মই,
নিজেই নিজৰ লগতে কথা পাতে -
(কেৱল তোমাৰ সৈতেহে কথা পাতে মই)
পদূলীৰ তলসৰা শেৱালীবোৰ গোটাই কতবাৰ
মাতি আছোঁ শুনা নাই ? - এই নৈখনে
আমাক বৰকৈ আমনি দি আছে ;
আহাঁ আমি দুয়ো এখনি সাকোঁ গঢ়ো ।
আহাঁ, নৈখনৰ মাজে মাজে,
তাইকে দেখুৱাই অথবা ভেঙুচালি কৰি ... ।
(চোৱা. এয়া যে মই হাত মেলি দিছোঁ)
বাঃ ! কি মুক্ত এই বতাহছাটি !
মানৱ হৈ আজি স্বাধীনতাৰ সমাধি ঘটিল !
জীৱন লৈ আজি প্ৰাণ পাষণ হ'ল হাঁয় !! বতাহৰ
বা' লাগি বিৰিখৰ সাজোন কাচোন !
জন্মবোৰে একাগপটীয়াকৈ ঘাঁহ খাইছে । কোনোবা বিৰিখবিহংগিণীৰ
অমিয়া মূৰ্ছনা :
তুমি অহা হ'লে সীমাহীন ভাল লাগিলহেঁতেন । আহাঁ,
আমি গৈ থাকোঁ । নৈৰ পাৰে পাৰে -
দেখিম নহয়,
উপকূল কিস্বা, সমতলভূমি বা শৈলমালা । আৰু
তেতিয়াই তোমাক মই লৈ আহিম । □

(ভাতৃ অনন্তৰ হাতত মৰমেৰে)
(ৰচনাকাল ০১/০১/২০০০)

এই মৰম জন্ম জন্মান্তৰে

মাথোঁ দুদিনমানৰ বাবেইতো -

এই চিনাকি -

মানহৰ জিৰণিঘৰত ।

এয়েতো আমাৰ জিৰণিঘৰ -

তৰুলতিকাৰে সজোৱা ।

এদিনতো আমি আমাৰ আচল ঘৰখনলৈ

যাবগৈ লাগিব ... ।

মৃত্যুৰ পাছত জানো আত্মাই কাৰোবাৰ

চিনাকি ল'বলৈ আহে ?

তথাপি কৈছোঁ -

জীৱনৰ বিয়লি বেলিকা আহি

মাথোঁ এবাৰ

চাই যাবলৈ' নাপাহৰিবা

এই মৰমকুসুমপাহি,

মৰহাই নেপেলাবা - ।

আমাৰ এই মৰমকুঁৱলী বিয়পি ব'ব -

জন্ম জন্মান্তৰে ... ।□

(মাৰ মাৰ হাতত মৰমেৰে)

গল ইং ১৩/০৮/২০০০)

প্ৰিয়তম তুমি আহাঁ

"We are afraid

Of pain but more afraid of silence ; for no nightmare

Of hostile objects could be as terrible as this void.

This is the abomination. This is the wrath of God."

- W. H. Auden.

জীৱনৰ বেদী শাওনৰ বৰষাসিক্ত -

চাওঁ, খিড়িকিবোৰ জপাই দিওঁ -

আঃ ! ইমান চমকনি বিজুলীৰ ! আকাশখনৰ

ঘন বিননি আৰু

তেজৰ ছিটিকনি - জীৱনেও বাক মৰমৰ কথা নকয়নেকি ?

মাথোঁ যে তেজেই তেজ !

সময়ৰ ডেউকাখন স্তব্ধবিহীনভাৱে মোৰ

কোঠাটোৰ কাষে কাষে ঢপঢপাই ফুৰিছে !

প্ৰিয় ! তুমি ইমান দিন অহা নাই ?

(এই নীলা চাদৰখনটো তুমিয়ে দিছিল মোক,

যোৱাবছৰ !)

বাহিৰৰ বৰষুণজাকে মৰিশালীৰ মন্ত্ৰ বচিছে !

আৰু, এই -

প্ৰকাণ্ড অট্টালিকাত মই কিদৰে থাকোঁ ?

প্ৰিয়তম !

তোমাৰ তেজে শিৰে চিনাকি আছিল মোৰ ।

এতিয়া মোৰ তেজৰ ফাঁকে ফাঁকে

নিগৰি পৰা গানবোৰ -

সেইবিলাক কিজানি শুনাই নাই নহয় ?□

প্ৰিয়তমাৰ চিঠি

'Martinmas wind, when wilt thou blow
And shake the green leaves off the tree ?
O gentle death, when wilt thou come ?
For of my life I am wearie'.

মৰমৰ প্ৰিয়তম,

মৰম ল'ৰা। জানা প্ৰিয়তম,
তোমাৰ হাঁহিৰ আঁৰে আঁৰে
মই
জীৱনৰ স্বপ্ন বচাৰ সপোন আঁকিছিলোঁ। সেউজীয়া দলিছাত,
স্বপ্নৰ চালিঘৰ সাজিছিলোঁ।
কোনে জানিছিল ? এনেদৰে,
শিৰৰ সেম্দ্ৰ মচ খাই যাব ! এতিয়া মাথোঁ তীখাগ্ৰি ...
কলিজাত তীখাগ্ৰি ছলিছে :
তোমাৰ স্মৃতিত।
তুমি ধন্য হ'লা প্ৰিয়তম,
পৰ্বতৰ চূড়াত -
মনৰ ফলকত খোদিত স্বপ্নবোৰ ধূসৰিত হৈ পৰিছিল নহয় ?
কামানৰ ধোঁৱাৰে ?
আৰু এতিয়া মই কি কৰোঁ ?
ইয়াত যে জীৱনৰ সংস্কৃতি নাই ! শেষত,
ঈশ্বৰে তোমাক শান্তিৰ শয়নদলিছা দিয়ক ! তুমি,
সপোনেৰে আহি দেখা কৰিবলৈ নাপাহৰিবা দেই,
আৰু তেতিয়াই আমি দুয়ো এক হৈ পৰিম -
এতিয়া যে -
এন্ধাৰৰ ঘন কুকলিয়ে ঘনে ঘনে গিলিপ মাৰি ধৰিছেহি মোক।

ইতি

তোমাৰ প্ৰিয়তমা

(কাৰ্গিল শ্বহীদৰ বাগদস্তা বমণীৰ স্মৃতিত লিখিত)

(বচনাকাল ১০/০৬/১৯৯৯)

এটি নিশাৰ কথাৰে

উৰুঙা হিয়াৰ হুমুনিয়াহ পৰি, মোৰ
কোঠাৰ কেঁচা মাটি জেকি উঠে, এন্ধাৰৰ
কণিকাবোৰে পিছে পিছে খেদি আহে, আৰু
সাপৰদৰে লিকলিকায় তাত এন্ধাৰবোৰে। আৰু
পশ্চিমৰ সোণবুলীয়া দিগন্তত জীৱনৰ স্বপ্ন বুৰ যায় মাথোঁ।
কিয় জানো ? তোমাৰ সোঁৱৰণে
ৰাতি ৰাতি টোপনি কাঢ়ে, মানুহৰ
মৰমে মোক কন্দুৱায় আৰু তোমাৰ
মৰমে হিয়া জুৰায়।

চিনাকি মানুহৰ অচিনাকি ছং
দুচকুৱে চাই থৰ লাগে মাথোঁ।
চিনাকি পোহৰৰ কণিকাবোৰে
অচিনাকি মাত মাতে :
মই কিবা বিচাৰিম বুলি ভাবিছে ছাগে ?

... ..

চিনাকি পোহৰৰ অচিনাকি ৰূপকথাবোৰ
মচি দিয়া অ'
হিয়াৰ চাকিগছি জ্বলাই
জুৰণীয়া পঁজা সাজো আহাঁ ...
সেইকণ পোহৰেই জুৰণীয়া অ'

... ..

সেয়ে, এতিয়া মই তোমাক বিচাৰি আহিছোঁ
এপিয়লা মৰমে যে হিয়া জুৰাই দিলা। □

(বচনাকাল ১৯/১০/২০০০)

মৰমৰ ভাষাৰে

'O' my Luve's like a red, red rose
That's newly sprung in June :
'O' my Luve's like the melody
That's sweetly played in tune.'
- Robert Burns.

কাজলকাঠিৰে দুচকু বোলাই
আয়নাতে গাভৰু মুখনিচাওঁ,
শিৰৰ সেওঁটাটো খুউব সুন্দৰকৈ দুতাগ কৰি লওঁ -
আৰু তেতিয়া
এজাক সুবমলয়াই নাচি নাচি মোৰ গালে ওঁঠে চুমা সানি
তোমাৰেই সোঁৱৰণী দি যায়।
মনময়ুৰে চালি ধৰিছিল
মনআকাশত মৰমে ফেঁহুজালি দিছিল
গাভৰুকালৰ প্ৰথম কাহিলীপুৱাতে।
তেতিয়াবপৰাই তোমাৰ সৈতে চিনাকি মোৰ -
তুমি মোক তেতিয়াই তোমাৰ তেজেশিৰে চিনাকি কৰি লৈছিলি,
অজান আৱেগৰ শিহবগেৰে
মোৰ মন উপকূল তুমি তিয়াই পেলাইছিলি।
কপালত,
ঘাম চৰিছে ? প্ৰণয়ৰ মুকুতা সেয়া।
গোটেই নিশাটোৱেই তুমি
ডন জাঁৰ সুবেবে ওপচাই পেলাইছিলি।
(ডন জাঁই কেইগৰাকী সুন্দৰী ভাল পাইছিল বাক ?)
হৃদয়ৰ গোপনতাবিনি
আকৌ মুকলি কৰি দিয়া ! হেঁপাহ পলুৱাই পান কৰিম।
তুমি ... ! ডন জাঁৰ উজাগৰী নিশাৰে,
আহাঁ ! □

(বচনাকাল ০৪/০৮/২০০০)

বৰ্ষাস্নাত সন্ধিয়াটিৰ ভাষাৰে.

'Is there any room at your head, Saunders ?
Is there any room at your feet ?
Is there any room at your side, Saunders ?
Where fain, fain I wad sleep'.
- From the ballad
Clerk Saunders.

বিস্তৃত হৃদয়ত মৰমৰ জান বোৱাই দিলা -
বৰ্ষাৰে ধুৱাই পেলাইছিল তেতিয়া
ধৰিত্ৰীৰ বিস্তৃত বুকুখনি।
বিয়াৰ পদূলিত বৈ তুমি শেৱালীৰ মালা গাঁঠি আছিলি তেতিয়া,
(নে মৰম মালা ?)
নিশাৰ তবালী নামি তোমাৰ
গালেমুখে চুমা সানিছিল,
তুমিতো জনা নাছিলি মোৰ মন ?
উলাহতে দেও দি নাচিছিল,
চিনাকি মৰমৰ কিয় বাক ইমান জুমুৰি ?
মাৰ্গাৰেটে কিয় বাক বিনাইছিল,
মুমুৰু ক্লৰ্ক চনডাৰ্চৰ বাবে ?
অচিনাকি হ'লেও যে এই প্ৰেম চিৰদিন চিনাকি
- তোমাৰ আমাৰ :
হৃদয়ৰ চিনাকিৰে অন্তৰ্তম এই চিনাকি আমাৰ
আৰু
নিকটতম
আমাৰ এই সম্বন্ধ। □

(বচনাকাল ১২/০৮/২০০০)

উপহাৰ তোমাৰ এখনি নীলা চাদৰ

'Guess now who holds thee ? -- "Death" I said.
But there,
The silver answer rang .. "Not Death, but Love".'

- Elizabeth Robert Browning

ডাৰববোৰ আঁতৰি যাব লাগিছিল
বৰষুণবোৰ ব'দালি হৈ পৰাব আগতে । ... বা পিছত ... ।
সোঁৱৰণী মোৰ -
উপহাৰ তোমাৰ এখনি নীলা চাদৰ । ...
প্ৰত্যাৰ্ত্তনতো দিয়া মৰমৰ সজাগতা ?
তুমি মৰমবোৰ ডাঙি দুৱাৰতে তৰি খোৱানেকি ?
অচিনাকি আগন্তুকৰ প্ৰতীক্ষাত !
উপহাৰ দি পকা বেৰ বান্ধি
সিপাৰে থাকিবলৈ ক'বানেকি আকউ' - ?
চাওঁ, দুৱাৰখন মেলি দিয়া
চেতাৰখন দিয়াচোন, শিহৰণৰ বাগিণী তোলো -
আহাঁ ..... ।□

কিছুমান অন্তহীন শব্দেৰে

' My nerves are bad tonight. Yes bad, Stay with me
Speak to me. Why do you never speak. Speak.'

- T. S. Eliot.

কিছুমান অন্তহীন শব্দেৰে, চিঠিবোৰ
অনৰ্গলভাৱে কলিজাত লিখা যায় । আৰু ই
প্ৰগাঢ়ভাৱে গভীৰতাৰ চিন সানে ।
এয়া,
কলিজাৰ নীৰৱ হুমুনিয়াহৰ বিষয়ে কৈছোঁ
(বিশ্বাস কৰা) তোমাৰ,
ধমনীৰ ছন্দই মোক গতি দিয়ে ;
তোমাৰ হাতৰ পৰশে সজীৱতা আনে বাবেহে কৈছোঁ :
তোমাৰ মৰম ডেউকাৰে
মোক বান্ধি ল'বা ? দিয়া,
সমিধান দিয়া ।□

বিয়াৰ নিশা

'Strange she is, and secret
Strange her eyes;
Her cheeks are as cold as sea-shells'.

- George Meredith.

বেইৰ কাষত
তোমাৰ হাতৰ জেতুকা
ইমান আকৰ্ষণীয়ভাৱে স্পষ্ট হৈ আছিল !
আৰু জানা ? তোমাৰ
যৌৱনৰ পায়েলৰ ছন্দ মই
আগতীয়াকৈ অনুমান কৰিব পাৰিছিলোঁ
শিৰিশবোৰে তেতিয়া নিয়ন্ত্ৰণ মুকুতা পিন্ধি
হাঁহিছিল ; আকাশৰ বৰফচৰা মেঘালীয়ে তেতিয়া বাৰে বাৰে
আওঁবাই দিছিল -
যৌৱনৰ উৰণীয়া মেঘালী
আৰু, তুমি
সেই মোহনাতে স্নাত হ'লা বুলি ।
জোনাক নামিছিল তেতিয়া তোমাৰ বুকুত,
কাজলকাঠিৰ পৰশ চৰা, দুচকুত,
মৰমে টলমলাই হাঁহিছিল ।
মোৰ ধমনীয়ে ধমনীয়ে প্ৰবাহিত হৈ বৈছিল
তোমাৰ এযুৰি ওঁঠৰ উমাল চুমাবোৰ,
জোনাক চৰা গাভৰু মুখনি,
হিম লাগি কপালী হৈ পৰিছিল তেতিয়া । □

(বচনাকাল ১৪/০৫/২০০০)

তেতিয়াৰপৰাই এই চিনাকি ...

'Alas, I have grieved so I am hard to love
Yet love me - wilt thou ? Open thine own heart wide
And fold within, the wet wings of thy dove'.

- Elizabeth Barrett Browning.

কোন অচিন কুঁৱৰীয়ে বাক তাহানিতে
সৃষ্টিৰ গীত জুৰিছিল ?
ঠিক তেনেদৰেই এদিন -
তুমি মোৰ প্ৰাণৰ অন্তঃসলিলা বোৱাই দিছিল :
(তুমিয়েইতো মোৰ প্ৰাণৰ অন্তঃসলিলা !) যোৱা -
পাঁচবছৰৰ আগৰ সেই দিনটোৰ কথা মনত আছে ?
তৰাই নাচিছিল, গাইছিল, তোমাৰ প্ৰাণৰ কীচকবেণুখনে
সীমাহীন কোৰাছ আৰম্ভ কৰি দিছিল :
তোমাৰ ধমনীয়ে ধমনীয়ে তেজে নাচিছিল,
মুখখন মৰমৰ কণিকাৰে টলমলাই পৰিছিল ।
তেতিয়াৰপৰাই এই চিনাকি ... ।
কিয় বাক তোমাৰ মুখখন
এন্ধাৰ এন্ধাৰ লাগিছে ? নে,
বাকদৰ খাকুৱা গোন্ধে এই পায়েলৰ ছন্দ
থমকাই পেলালে ?
- এয়েইতো ইতিহাস !
পুয়াৰেপৰা
সত্যতাৰ আদিম এন্ধাৰ আৰু পোহৰৰ
পিঠিয়াপিঠি সমদল চলি আহিছে :
কোনোবা ধৰ্মযাজকৰ ধৰ্মীয় গীতবোৰ
আৰু
কোনোবা জনপ্ৰাণৰ যৌনগন্ধী গীতবোৰ ।
আহাঁ সতীৰ্থ !
আমিও আজি ফাকুৱাৰ বঙেৰে স্নাত হৈ পৰোঁ -
মনৰ মাধুৰীবাশি মেলি দিয়া,
অথবা কোনোবা চিনচিলাৰ নোমাল উমেৰে
মৰম আঁচল মেলি আকোঁৱালী ল'বা ?
তোমাৰ মুখখন বগ্নেৰে চিকমিকাই উঠিছে । □

(বচনাকাল ২৫/০৫/২০০০)

ধুমুহা যেতিয়া নামে

তুমি জানানে ?

ধুমুহা আহিব ধৰিলে আকোঁৱাপকোঁৱা আলিটোলে' মই সদায়ে

চাওঁ - কিজানিবা তুমি

আহিছা ? (মাথোঁ তোমাৰ বাবেই আহো জীৱনৰ

ব্যস্ততা এৰি ।)

.....

সন্ধিয়াও নীৰবে নামে,

কিন্তু তুমি যে নাহা, আহে

মাথো এটি নাম ; মই চিঞঁৰি মতা নামটো -

এতিয়াও ধ্বনিত হ'ব পাৰে ? আকাশৰ

ন'জোনটিক, তৰাটিক তেতিয়া নমস্কাৰ জনাওঁ মাথোঁ

নীৰৱে,

- আকাশ ! তোৰ বুকুতে আমোলে' ঠাই এডোখৰ থ'বি !

অন্ততঃ মই নহ'লেও তুমি যাব পাৰিবা :

(তোমাৰ জীৱনৰ ধুমুহাৰ পিছে পিছে মই সদায়ে আছোঁ বাবে ।)□

চকুলো, ছমুনিয়াহ ইত্যাদি ...

'If love were what the rose is
And I were like the leaf,
Our lives would grow together
In sad or singing weather'.

- A. C. Swinburne.

তোমাৰ মৰমৰ তৃষ্ণা

মোৰ বুকুৰ মাজত এতিয়াও জ্বলে ।

জীৱনৰ ভৰ যৌৱনতে তুমি

মোক এৰি গুচি গৈছিলো,

কোনোবা অচিন প্ৰান্তলৈ !

সোঁৱৰণীয়ে জানো আমনি কৰা নাছিল ?

কামানৰ জুইৰ মাজত ? তেতিয়া -

আকাশৰ মেঘৰ মোহনাত সদ্যবিবাহিত ন'জোনটি দেখি ?

.....

তাৰ পিছৰখিনি কথা আৰু ক'ব নোৱাৰোঁ

লোটকেৰে মাথোঁ দোঁ খাই যাওঁ -

তেতিয়া এমুঠি জোনাক ঢালি দিছিলোঁ

তোমাৰ .... নশ্বৰ দেহাত

পৰ্বতীয়া বৰফৰ কাষে কাষে ..

তুমি ছাগে মোক দেখাই নাছিলো নহয় ?□

(কাৰ্গিল শ্বহীদৰ বাগদত্তা ৰমণীৰ সোঁৱৰণত লিখিত)

(ৰচনাকাল ০৮/০৪/২০০০)

ডাৱৰ আৰু চকুপানী

নিৰলে অকলশৰে সদায়ে ভাবোঁ জানা,
কেতিয়াকে আহি মোৰ কাষত বৈ
নিশাৰ তৰালীৰ কথা ক'বাহি ? সোঁৱৰণে
তোমাৰ বুকুত জানো
প্ৰতিধ্বনি তোলা নাই ?
ডাৱৰবোৰ মাথোঁ আহে আৰু যায়
কাণে কাণে কিহৰ জান দি যায় জানো !
পোহৰৰ বাট ঢাকি সন্ধিয়া নামে
- এয়া যে মিলনৰ মৌন বাঁহী ।
তাৰে এচপৰা ডাৱৰতে গাঁঠি অনুভৱ
ৰঙবোৰ প্ৰতিসন্ধ্যা পঠিয়াওঁ তোমাৰ বাবে
অনুভৱ হয় কেতিয়াবা ?
লাহে লাহে একাৰ নামে
সুকজেও মৌন বিদায় জনায়,
সময়ৰ বা' লাগি দিনৰাতীবোৰ প্ৰতিশ্ৰুতিবিহীনভাৱে মাথোঁ
আহিছে আৰু গৈছে । ... সময়বোৰ এনেদৰেই পাৰ হৈ যায় মাথো
আৰু মৌন হুমুনিয়াহৰ মৌন চকুপানী
পৰি
মই বহা শিলটোৰ ওপৰীয়দি বাগৰি যায় ... ।
তুমি জানো দেখিলা ? □

(বচনাকাল ০৭/০৪/২০০০)

মোৰ চিনাকি বাঁহজোপা

বিগত শতিকাৰ চলমান চাকুনৈয়াৰ চেকা
এতিয়া
মোৰ চিনাকি বাঁহজোপাৰ পাতে পাতে ।
তাই এতিয়া শীৰ্ষ, ত্ৰস্ত । মানুহৰ
চকুৰ যে দৃষ্টি আৰু !
আকলুৱা মন ?
হেঁপাহ পলুওৱা নাই ? সম্পদাভিলাষী
এই চকুবোৰ জানা বন্ধু
কিবা প্ৰাণহীন জড় বস্তু হৈ গ'ল অ' !
ডাৱৰবোৰে ভীষণ গজ্জনেৰে গতি কৰিছে আৰু
পথাৰবোৰ শুকান । কৃষক বন্ধু,
মোৰ এই মুমূৰ্ষ বাঁহজোপা
জী উঠি আকৌ দিব ছাগে নহয় ?
হেৰুৱা নিশ্বাসৰ প্লাৱন ?
চেকাবোৰ মচ খাই তাত
প্ৰগতিৰ চিহ্নহে লাগিব ছাগে নহয় ? □

(বচনাকাল ২৪/১২/১৯৯৯)

তথাপি এয়া প্ৰেম

তোমাক দেখা পোৱাৰ মনৰ স্মৃতি
ধূসৰ হৈ পৰিছে। পবিত্ৰৰ্তনৰ সীমাবেখাডাল
ধূসৰ হৈ পৰিছে! স্পষ্টৰূপে জিলিকিলে
এই প্ৰেম কৃত্ৰিম হৈ পৰিব। সেয়ে
কুঁৱলীৰ ঘোঁৱাৰে ধূসৰ হৈয়ে বওক। তুমি
মোক বিচৰা? মই বিচাৰো তোমাক : আকাশ
আঁউসীৰ ডাৱৰেৰে ঢাক খায়, ধৰিত্ৰীক
চাব নোৱাৰাৰ স্থালা স্থলি থাকে,
তেতিয়াও। বিজুলীয়ে
চমকনি মাৰে; ধৰিত্ৰী
শংকিত হয়; তথাপি এয়া প্ৰেম
শাস্ত্ৰত, স্বৰ্গীয় সুখ ইত্যাদি .... ।□

মই এটি আঁউসীৰ জোন

'Sweet was her smile, but not for me;
Alas, when woman looks too kind,
Just turn your foolish head and see,
Some youth is walking close behind'.

- Oliver Wendell Holmes.

অনুভৱ কৰা? ওহোঁ তুমি -
নাতাৱা; কোন সপোনপুৰীয়ে বা কুঁৱলী পেলাইছে?
.....
মোৰ মজিয়াত কপালৰ ঘাম ডোঙা বন্ধা দেখিছা?
আৰু ওঁঠেদি নিগৰা মাধুৰীবাশি?
তুমি বোকাবোৰ চোৱাহ'লে
মোক তাতে দেখিলাহেঁতেন! আৰু,
জোনৰ জোনালীয়ে বৰণীয়া আঁচল মেলা নীলিমা সলিলতো। ...
অ, পাহৰিছোৱেই, ...
তুমি যে নিজৰ অভিমানতে মইয়ান
অভিमानে জানো মৰমৰ কথা কয়?
লাজেৰে তুমি অভিমান ঢাকিব জানা?
আৰু তৰপে তৰপে মৰমবোৰ এৰাই যায় মাথোঁ .... ।□

অব্যাহতি দিয়া মোক

'I love thee with the breath,
Smiles, tears, of all my life ! - and if God choose,
I shall but love thee better after death'.

- Elizabeth Barnet Browning.

চাওঁ,
এৰি দিয়া । বাস্তব
বীভৎস পোহৰৰপৰা মই
অব্যাহতি লৈছোঁ -
জোনাকী সঙ্ক্যাটিৰ বাবে ।
বেসুৰা লয়বোৰ আৰু কিমান শুনিম ? কিমানেইবা চাম ?
লেখি চাওঁগৈ -
লুপ্তিত ধৰিত্ৰী মাতৃৰ কেশাগ্ৰত
লোটক লাগি আছে কিমান ? (এই
বৰষুণে ধোৱা সঙ্ক্যাটিত বতাহ এছাটিও নাই)
নীৰৱতাবোৰ আহি
ঘনে ঘনে ঢাকি ধৰিছেহি আৰু একাৰবোৰে,
বৰ সন্তপনে ইহঁতৰ ক'লা বেনাৰেৰে ফ্লেগমাৰ্ছ কৰিছেহি !
.....
প্ৰাণৰ মায়া এৰি হ'লেও যাব লাগিব এতিয়া,
মোৰ মাতৃ বাবে ।□

কুৰি শতিকা

মানুহবোৰ কেনেদৰে পাৰ হৈ গৈছে দেখিছা ?
আবাল-বৃদ্ধ-বনিতা ?
সমাজ বান্ধিও আজি
সামাজিক লক্ষ্য নাই । প্ৰত্যেকেৰে চকুত
একেই ভাষা : 'আৰু অলপ লাগে' ; অৱস্থিতি,
দেখা নাই প্ৰেম, দয়া, নশ্ৰতা আৰু আধ্যাত্মিকতাৰ ! আছে
মাথোঁ ঘৃণা আৰু সন্দেহৰ দুৰ্বাদল বৃষ্টি ।
“জীৱনটোনো কি ?”, তুমি তেতিয়া ক'লা, “দিওঁ আহাঁ
সুন্দৰেৰে এতিয়াই”, মই ক'লো :
“বিশ্ববজাৰৰপৰা আহোঁ ব'ৰা; পাওঁৱেনেকি নোপোৱাখিনিক ।”□

এতিয়া এবুকু এক্কাৰ

'Show me no more those snowy breasts,
'With azure riverets branched !

Clip me no more in those dear arms;
'Nor thy "life's comfort" I call me'

- Michael Drayton.

জোনাক চৰা এক্কাৰজাকে মোক মাতিছে ?
মৌন প্ৰকৃতিজনীয়ে মোক অকলশৰে মাতিছে !
তাইৰ নীলা চাদৰখনি জোনাকীৰে বোৱা ।
- তাইৰ হিমসনা দেহৰ ওপৰেদি
আলফুলে উদঙাই দিওঁ । আন্ধাৰৰ উষ্ণ ডেউকাই
মোক ঢাকি পেলায় । কাষৰ ঝাওবনৰ পাতবোৰত,
এন্ধাৰৰ কণিকাবোৰ ইমান ডাঠকৈ কোনে গুঠিলেহি বাক ? জানা ?
এন্ধাৰৰ গানবোৰ এতিয়া, মোৰ বুকুৰ সমানে সমানেই ঘণীভূত হৈ যায় ।
আৰু,
বুকুৰে বুকুৰে এক্কাৰৰ মাদকতা চৰে;
তেজবোৰ উতলি উঠে ;
চকুযুৰি,
মৰমেৰে টলমল !
বুকুৰ কাঁচুলি মেলি উজ্জাৰি দিয়ে তাই মৰমৰ টোৱাল গতিবোৰ ...
আৰু গাভৰুজনৰ একাঁজলী
উতলা ফাগুণ .... দেহেমনে বৈ যায়,
হঁহাতে এক্কাৰবোৰ ত্ৰস্তমান হৈ পৰিল -
বাকদৰ গোন্ধেৰে এক্কাৰৰ কণিকাবোৰ তিতি গ'ল ।
আৰু এতিয়া মাথোঁ
মোৰ কাষে কাষে তেজ,
ঝাওবনৰ পাতে পাতে তেজ,
শিৰিষৰ কপালীবোৰ তেজৰ ডেঙাত ওপঙি বয় । □

(বচনাকাল ৮/৮/২০০০)

ড্ৰেগন আৰু এটা কোঠাত মই

"Then, my Lucasta, might I crave
Pity from blustering wind, or swallowing weave".

-Richard Lovelace

মুখলধাৰ বৰষুণৰ ইমান গৰ্জ্জন !
মই লাহেকৈ খিড়িকিখন মেলি দিওঁ আৰু, -
ঘন ক'লা আন্ধাৰৰ মাজত এটা
ড্ৰেগন !!
(সময়বোৰ আজি ড্ৰেগন হৈ কাঁওকাঁওকৰে ঘূৰিব লাগিছে ।)
উচপ খাই গ'লোঁ, "পোহৰ নম্বলাবা" তাইক ক'লোঁ,
(তাই কাষলৈ আহি হাতখন কান্ধত তুলি ল'লে) তাইৰ -
দেহৰ উত্তাপে,
মোৰ গোটেই গা জোকাৰি দিলে ।
তাৰ নিশ্বাসৰ জুই কলিজা দেই যোৱা ! পাখিকে'খনৰ
ঢপঢপনি শুনিছা ? ড্ৰেগনটোৰ
সেই দান্তিক বক্তৃতাবোৰে পৰিবেশক
চেপি ধৰি মৌন কৰি পেলালে, চোৱা !
কি বীভৎস !
মই কি যে নিঃকিন নহয় ?
ওহোঁ -
আজি জীৱনৰ ঢাপে ঢাপে ড্ৰেগন, আৰু
নিশ্বাসিত জুয়ে আশাবোৰ ছাই কৰি পেলায় ।
হুমুনিয়াহৰ মৌন ভাষাবোৰ মাথোঁ
বিয়পি পৰিব ধৰিলে মোৰ কোঠাটোত । □

(বচনাকাল ২/৮/২০০০)

অন্য এক সভ্যতা

এই বনৰীয়া জীৱনৰ কথা শুনি শুনি ছাগে,
তোমাৰ আমনি লাগিছে ন হয় ?

....

ষ্টীটলাইটৰ ক্ষীণ বঙচুৱা পোহৰত
দেহোপজীৱিনীবোৰ ; বেশ্যাবোৰ :
নিদ্ৰাবিহীন !

(বৰষুণৰ পাছত নিদ্ৰাগ্ৰস্ত চহৰখন শীতল শীতল লাগিছে ।)

তাহঁতক কিহে পালে ?

জীৱনৰ বঙবোৰ ডাষ্টবিনৰ গোক্কেৰে

স্নাত কৰিবলৈ ? ষাঠি ৱাটৰ টিউব লাইটৰ পৰিৱৰ্ত্তে

বিশ ৱাটৰ সেমসেমীয়া বাঞ্চে সৃষ্টি কৰিছে, এতিয়া,

অন্য এক সভ্যতা ! একাৰৰ পাৰে পাৰে ; পোহৰৰ আঁৰে আঁৰে । □

কিবা যেন নাই ...

কৃত্ৰিম পোহৰত থাকি থাকি

প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যবোৰ যেন পাহৰি পেলালোঁ -

দেখোঁ বাস্তব ধোঁৱা আৰু প্লাগৰ জুই !

কিছিম কিছিম ! ...

তাতে, সেই গিলিপ মাৰি ধৰা একাৰৰ বুকুত অগ্নিকণা চৰে,

মই জীৱনৰ প্ৰতিযোগিতা পাতো -

ডবাখেলবদৰে -

ছুকাফাই কেনেকৈ বাক মুন-ডুং-ছুন্থাম দেখিছিল ?

নীৰদৰ শুকুলা মোহনাত ? দিগন্তৰ শেষ প্ৰান্তত ?

তাৰ প্ৰতিচ্ছবি হয়তো আঁকিছিল !!

মই এতিয়া,

বাস্তব ধোঁৱা, প্লাগৰ জুইৰ মাজত

প্ৰতিযোগিতা পাতো - ডবাখেলবদৰে - মানুহৰ । □

সাপ দেখিছা ?

জীৱনৰ প্ৰলোভনবোৰ এন্ধাৰ হৈ আগবাঢ়ি আহিছিল
তাৰ মন আকাশলৈ
আৰু পিছত এদিন তাক ঢাকি পেলালে ।
সি হয়তো বুজি নাপালে :
(সিহঁতেই তাক মাতিছিল) সিহঁত চাইৰেণ !
কি বিষাক্ত এই পদাৰ্থ !
শিলৰ ওপৰত পেলাই প্লাছেৰে ঠেতালি পেলাইছিল
তাৰ আঙুলীবোৰ । যৌৱন
বক্তৃতা হ'ল ।
কি প্ৰতিহিংসা ! সি
হয়তো নিৰ্বাসন বেছি ভাল পালেহেঁতেন -
বগা কাপোৰৰ বেণ্ডেজৰ ঠাইত ... ।□

সাপ

মানুহতকৈ সাপ ভয়াবহ ?
সাপে বিষ ঢালে নে নিয়ে ?
আৰু মানুহে ??
বিষবোৰ হয়তো নাইকিয়া হৈ গ'লহেঁতেন
যদি মানুহবোৰ নাথাকিলহেঁতেন ... !
.....
সাপৰ বিষ দেখিছা ?
- গাঢ় নীলা !
সাপৰ বিষ বঙা, তেজৰ দৰে বঙা,
সেই তেজত পৰি ফুলবোৰো বাঙলী হয়;
তুমি চাবাচোন : আন্ধাৰ যেতিয়া আহে -
আকাশত তেজ !
বতাহত তেজ !
পানীবোৰতো তেজ !□

মই উপত্যকাৰ পাৰত ...

মোৰ কাষেদিয়ে পাৰ হৈ যায়
বাস্তৱৰ বতাহজাক ।
বালিচৰত ক্ৰমে আবৃত হৈ পৰে
ইতিহাসবোৰ ! আকৌ,
শুনা পাওঁ এটি ক্ষীণ, আকুল স্পন্দন । তাত যে,
আৰু বালিচৰ পৰে । বতাহজাকে
ক'ৰপৰা আকউ' সিঁচেহি জানো ?
তাৰ ওপৰতে ভাঁহিছে সভ্যতাৰ ন-জোৱাৰ ।
সাময়িক দুৰ্বাৰ জোৱাৰৰ ধ্বংসমুখী সমদল ?
মানৱৰ সুতীক্ষ্ণ বিদ্ৰূপশিখা এই জোৱাৰবোৰ ? □

স্মৃলিংগ

নিশাৰ নীৰৱতা ভাঙি ভাঁহি আহে পতিতাৰ কান্দোন :
আশ্ৰিতক আশ্ৰয়দাতাই নিঃস্ব কৰে কিয় ?
অট্টালিকাৰ কলচিটো ওখ বাবেই নেকি ?
সুবিধাবাদীবোৰে, ছত্ৰধাৰীবোৰে -
অভাৱৰ শিলত মুখ থেকেচায় কিয় ?

.....

জীৱনউপত্যকাৰ বতাহজাকে দেখোন ইয়াতেই স্মৃলিংগ সানে !
ইতিহাসেই যে শোষণ তোষণৰ জীৱন্ত বিগ্ৰহ, কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ,
তই ভালেই কৰিলি, বুৰঞ্জীবোৰ যে পুৰি পেলালি -
শ্ৰেণীবিভাজনৰ বীজবোৰ য'ত অগ্নিকুণ্ড হৈ আছিল, চামনি বান্ধি -
তথাপিও যেন এতিয়া আহিব লাগিছে,
কিছুমান ৰঙা স্মৃলিংগ, মাথো স্মৃলিংগ । □

সিহঁত আৰ্ছিমোগ', ডুৱেছা ইত্যাদি ...

'He thought to copy down his score:
The moonlight was his lamp; he said
"Listen, my love" but on the floor
His wife and children were lying dead'.

বন্ধু ! তুমি প্ৰাণ সঞ্চাৰণ কৰিলা ?
নে নিজকেই সংহাৰণ কৰিলা ?
তুমি আশাবোৰ মচি দিলা, নে, উদ্ধালা ?
সেই সম্পদভিক্ষাবোৰ ?
মানুহবোৰৰ অসহায়ত হৃদয় লোতকেৰে ভৰে
কিন্তু,
সিহঁতক দেখিলে চেংগিজখানৰ অৰাজকতাৰে
বিশ্বত জুই ছলাব খোজোঁ । বন্ধু, তুমি নেদেখিলা ? -
সিহঁতৰ ডেওলগা কলচিবোৰ ? তোমামোদেৰে সৰ্বস্ব হৰিলে, দিলা কিয় ?
তাত প্ৰাণ ঢালি ? জানা -
সিহঁত আৰ্ছিমোগ', ডুৱেছা ইত্যাদি ... ।
সিহঁতে হাঁহি হাঁহি চাইবেশৰ
বাঁহী বজাব জানে,
কান্দি কান্দি হাঁহিব জানে
আৰু তোমাৰ জীৱনৰ
তৰপে তৰপে খিতাপি ল'ব ।
সিহঁত আৰ্ছিমোগ', ডুৱেছা ইত্যাদি .... ।□

(বচনাকাল ১৯/৮/১৯৯৯)

বিয়েৰৰ মন্তব্য

'All else is gone ; from those great eyes
The soul has fled ;
When faith is last, when honour dies,
The man is dead'.

- Walt Whitman.

সিহঁতে বিয়েৰৰ মাজতে এতিয়া নিজকে আৱিষ্কাৰ কৰি পাইছে । চোফাত
বহি লৈছে, সমুখত
ঠাটকৰে গিলাচে কৰমৰ্দন কৰে : কামবোৰ
কোনোবা শুভ মন্তব্যদৰেই পাৰ হৈ যায় । ওঁঠে
কেনে নাৰীলোভী হৈ পৰিছে !
Seductive ? সিহঁতৰ কামিজ, গাংলছ ইত্যাদি ... ।
সিহঁতে বিয়েৰৰ মাজতে নিজকে আৱিষ্কাৰ কৰিছে, উপলব্ধি কৰিছে ইত্যাদি
আৰু বায়ন'কুলাৰেৰে ছোৱালীবোৰ চাইছে : কেতিয়াবা
খিড়িকিৰে, কেতিয়াবা দোকানত বহি ... । সিহঁত যে
ঔদ্ধত্যতাৰ বিশাল প্ৰতিভা ! সেয়ে এতিয়া,
উদ্বোধনীৰ 'ঠাট' শব্দটোৱে হয়তো ভগ্ন গিলাচদৰেই
বিদীৰ্ণ কৰি দিব -
মূহুৰ্ত্তবোৰক !□

(বচনাকাল ২০/৯/১৯৯৯)

এতিয়া এক্কাৰ নামিছে

শুভবাতি !

(চাওঁ, মমডাল নুমুৰাই দিওঁ)

আমাৰ যেতিয়া শুভবাতি হয়

লুণ্ঠনকাৰীহঁতৰ বাবে সেয়া সুপ্ৰভাত !

আকাশ ডাৱৰে আৱৰি আনে :

এক্কাৰতে বঙ কৰিবলৈ' ভালেই হয় -

বৰষুণৰ গজ্জৰ্গত যে কাৰো মাত কোনেও নুশুনে ।

তোমাক বাৰে বাৰে

কওঁ বুলি ভাবিও

পাহৰি গ'লো সেই -

ভূস্বৰ্গখনৰ কথা ক'বলৈ' ।

জানা ?

নগ্ন অন্ধকাৰবোৰ দেখি,

নগ্ন অন্ধকাৰৰ কুকলিবোৰ শুনি চিঞৰি দিবৰ মন যায় -

পাপিষ্ঠ !

আন্ধাৰৰ ছাঁ

'It is a beautiful evening calm and free,
The holy time is quiet as a nun
Breathless with adoration, the broad sun
Is sinking down in its tranquillity'.

- William Wordsworth.

আঁঠুৰাবিহীন প্ৰস্তৰ খাটিয়া,

নিঃসংগী প্ৰাণীটোৱে তাতে বহে, শোৱে ।

অসহায়ভাৱে কিয় জানো আকাশলৈ' চাই থাকে ?

অপলকভাৱে । ইমান নিৰাশ ?

দূৰৰ দিগন্তলৈ' ? বেলি মাৰ যায় । তাৰ,

ব্যৰ্থ প্ৰতিধ্বনিবোৰ দিগ্‌বলয়টোৰ সীমান্ততে গাঁঠি থোৱা হৈছে ছাগে !

আনে নাজানে, ...

বুজিবৰো চেষ্টা নকৰে ...

সেই প্ৰতিধ্বনিবোৰ অন্তাচলৰ বান্ধনীজনীয়েহে জানে মাথোঁ ...

বেলি মাৰ যায় আৰু,

সময়বোৰ,

প্ৰতিশ্ৰুতিবিহীনভাৱে মাথোঁ,

আহে আৰু যায় .... ।

শীতৰ সেমেকা কোৰাছ আৰম্ভ কৰি দিয়া

বতাহজাকে,

তাৰ দেহমন কঁপাই যাব এতিয়া । □

(বচনাকাল ৪/৪/২০০০)

অনুভূতি যেতিয়া শিলা হয়

মোৰ চকুপানীবোৰ দেখি, আতুৰ ভাষাবোৰ শুনি

তোমাৰ অলপো বেয়া লগা নাই ?

তেজীমলাৰ কথা শুনি কাৰেই বা চকুলো বয় ?

বা তেজাৰ কথা শুনি ?

অথবা লেডী ইছাবেলাৰ কথা শুনি ?

.....

বন্ধুৰে বন্ধুৰ বাবে চকুপানী বোৱাৰ লাগিছে কিয় ?

কোনেও কাৰো বাবে বোৱাৰ নালাগে ।

অনুভূতি যেতিয়া শিলা হয়,

হৃদয় যেতিয়া ইয়াৰ সহগামী হয়

বন্ধু হ'লেওতো চকুপানীৰ প্ৰতিদান শূন্য হ'ব !

(মোৰ দুচকীয়া যানখন তীব্ৰগতিত

অগ্ৰসৰ -

ধূলিকণা, শিলাখণ্ডবোৰক সংঘৰ্ষণ কৰি যাওঁ -

মোৰ যে লক্ষ্যভেদ হ'ব লাগে)

তুমি কান্দিব বিচৰা যদি

অন্ততঃ মোৰ বাবে নাকান্দিবা,

তোমাৰ প্ৰিয়াৰ বাবে নাকান্দিবা,

প্ৰিয়তমৰ বাবে নাকান্দিবা,

অথবা অন্যান্য বৰ্গৰ বাবে । চকুলো

শিলত পৰি বৈ যায়, তুমি বুজা নাই ?

সৌ নিজৰাৰ শিলত ঠিক পানীবোৰ পৰাবদৰে

অঁ, - তুমি চকুলো বোৱাৰ পাৰা

- সৌ জোনবাইটিৰ বাবে, ডাৰৰৰ বাবে, দুবৰিৰ বাবে

ইত্যাদি ..... । □

(বচনাকাল ৪/৬/২০০০)

চেতনা তেতিয়াহে আহে ....

বিলাসী জীৱনৰ

জোৱাৰ নিমিষতে মচা যায় : বন্দুক

আৰু ডেগাৰৰ সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱত ।

আমাৰ চেতনা তেতিয়াহে আহে ।

চৰম সীমাত সন্ত্ৰাস বাঢ়ি যায় ; ধাৰাসাৰে নামে সমদল,

সন্ত্ৰাসৰ । ফুটপাঠৰ দাঁতিত,

ধৰ্ষিতা গাভৰুৰ কান্দোন, আৰু,

জীৱনৰ ফলিত খোদিত স্বপ্ন

ধূলিধূসৰিত হয় । আমাৰ

চেতনা তেতিয়াহে আহে ।

ডিমলাইটৰ পোহৰত মানুহৰ অহাযোৱা ;

সিহঁতে ছ'টিয়াই যোৱা বঙাবোৰ দেখাৰ পিছতেহে

আমাৰ চেতনা আহে । তাৰ বাদে

জীৱন বিলাসিতাৰ বৰণীয়া সুৰাত মাতাল । □

(বচনাকাল ৭/৬/২০০০)

নগ্নতা বা অশ্লীলতা

পোহৰ আৰু এক্সাৰ,
নগ্নতা আৰু অশ্লীলতা : সিহঁত
পোহৰৰ আৰু
তোমালোক
এক্সাৰৰ : (দুয়ো কিন্তু নগ্ন) তোমালোকে
এক্সাৰৰ নগ্নতা লৈ পোহৰৰ বিজ্ঞাপন দিয়া ? বাঃ
কি অশ্লীলভাৱে ভদ্ৰ তোমালোক !
কি সুন্দৰ সৌম্যভাৱে ভদ্ৰ তোমালোক ! শুনিছোঁ,
তোমালোকে সিহঁতক, শাস্তি দিয়া ? -
আন্তৰ্গতীৰ্ণ নগ্নতাৰ বাবে ??
গৰিহণা দিয়া ?
.....
দুয়োশ্ৰেণী কিন্তু পানীৰদৰে নগ্ন
এক্সাৰৰদৰে নগ্ন
মেঘবিহীন আকাশৰদৰে বিবস্ত্ৰা ইত্যাদি ... ।
দুয়োশ্ৰেণী -
জলতবংগৰ স্বচ্ছল গতিৰদৰেই নগ্ন ... ।
(ইয়াত এতিয়া নগ্ন হৈ নগ্নতাৰেই জেহাদ ঘোষণা হয়) □

(ৰচনাকাল ৭/৬/২০০০)

সময়ে ডেওলগা কলচি গঢ়িলে

The Gods of the earth and sea
Sought thro' Nature to find this Tree ;
But their search was all in vain :
There grows one in the human brain'.

- William Blake.

আহাঁচোন -

গৱেষণাগাৰটোলৈ যাওঁ । এই
যন্ত্ৰটো যে দেখিছোঁ, এয়া, সময়ৰ অন্য এক ৰূপান্তৰ -
মানৱৰ কৃতকাৰ্য্যতাৰ পৰিমাণন যন্ত্ৰ । পি.ভি.চি. পাইপডালৰ
এইমূৰে পানী ঢালিলে
সিমূৰে তেজ পাবা । কিন্তু
ইয়াত তেজৰ প্ৰতিদান পানী হয় : মাজৰ নিষ্কাশণ যন্ত্ৰটোৱে কেৱল
পানী নিষ্কাশণ কৰে বাবে । আগতে
নিষ্কাশণ যন্ত্ৰটোৱে তেজ নিষ্কাশণ কৰি
পৰিত্ৰ তেজ দিছিল
ব্ৰহ্মতেজ ; যাৰ ফলত শব্দৰপৰা শক্তি নিৰ্গত হয় । এতিয়া, এয়া,
কুৰিশতিকাৰ সভ্যতাৰ প্ৰযুক্তিকৌশলেৰে সৃষ্টি কৰা
মানৱৰ কৃতকাৰ্য্যতাৰ পৰিমাণন যন্ত্ৰটোৰ কথা কৈছোঁ -
অথবা, তুমি ইয়াক আজিৰ যুগৰ ডেওলগা কলচি বুলিও ক'ব পাৰা :
ই ক'লা কাপোৰেৰে ছদ্মবিদ্যা শিকাব পাৰে বাবে । □

(ৰচনাকাল ৮/৬/২০০০)

অগ্নিযুগৰ ফিৰিঙতি

'Trust him not : his words, though sweet,
Sold me with his heart doe meet :
All this practice is deceit,
Everie gift is but a bait :
Not a kiss but poysen bears,
And most treason's in his tears.'

- From A Hue and Cry After Cupid.

জোনাক এতিয়া বাহুব পোহৰপৰা
আঁতৰি আহি
ধৰিত্ৰীৰ বুকুত ওপচি পৰিছেহি ; পায়েলৰ শব্দেৰে -
বাহুব পোহৰৰ পৰা আঁতৰি জোনাক এতিয়া ধৰিত্ৰীত !
(তেতিয়া পথাৰখনিত মই
জোনাক বুটলি আছিলোঁ : তাক অহা দেখিছিলোঁ ।)
সি -
শিলগুটিবোৰ কিয় বুটলিছিল জানো ? নিশূপে,
চিনাকি হৈও অচিনাকি হৈ
আন্ধাৰ কোঠাটোত সেমাই কিবা
গুণগুণাবলৈ ধৰিলে ... হয়তো
সি কোনফালেদি আহিছিল, কোনফালেদি যাব ইত্যাদি ... ।

ভাঁহনি উপহাৰ

আশাবোৰ -

বন্ধুবাদী জীৱনৰ চাকুনৈয়াত পৰি হেৰাই গৈছে ।
পকী বেৰখনে এতিয়া নিষ্কিয় প্ৰহৰী হৈ দুষ্কৃতিকাৰীহঁতক
বিনাচৰ্ত্তেই প্ৰৱেশাধিকাৰ দিলে :

“কৰক আৰু বিশৃংখল কৰক” বুলি । আনহাতে,
ভাববোৰা ধৰিত্ৰীৰ চকুপানী ভাঁহি ব'ল
বেৰৰ কাষৰ বিৰিখত, বতাহত আৰু
তাইৰ উদং বুকুত .... কোনে চাব ?
নিৰ্দেশক থাকিও

নিৰ্দেশনাবিহীন জীৱনৰ খেলিমেলি যাত্ৰা !
ফুটপাথৰ দাঁতি অথবা

ৰাজআলিয়েদি

মাতাল হৈ

কিন্মা সুস্থ মগজুৰে ... ।

জন্মদিনৰ উপহাৰস্বৰূপে মোক এইবাৰ
এটা পিষ্টলকে দিবা ।

অভিমানী সিহঁত

ইয়াত যে বন্দুকেৰে আখৰা চলে

জীৱনক লৈ

সিহঁতে নাজানে ।

বিয়'ট কন্ট্ৰোলেৰে ষড়যন্ত্ৰ খুলি সাং কৰিব পাৰিম বুলিও নাজানে ।

সভ্যতাৰ

অন্য এক প্ৰস্তৰ মানৱ সিহঁত । সিহঁতে

চিনি পায় মাথোঁ

খোৱা বোৱা, আৰু ব্যক্তিস্বাৰ্থৰ অভিমানত মহীয়ানেই মহান বুলি ;

আৰু, বিলাসী জীৱনৰ ছন্দ ।

জ্ঞানার্জনত গংগাটোপ হোৱা সিহঁত

সভ্যতাৰ প্ৰস্তৰ মানৱ ... । □

(বচনাকাল ১১/৪/২০০০)

ঢাকনি

বহুগুণীয়া মাতেৰে সমাজৰ

কালপ্ৰিটবোৰ !

প্ৰশংসাৰ শব্দবোৰ বাচি উলিয়াব পৰা নাই

তোমালোকৰ প্ৰমূল্য মূল্যায়ণৰ বাবে ।

নিয়মবোৰ যি গঢ়ি যোৱা ;

স্বাৰ্থৰ গোন্ধ পালে শিথিল হৈ পৰে !

ভদ্ৰতাৰ মুখা পিন্ধি যে নিয়মৰ বিজ্ঞাপন দিয়া !

ইতিহাস হত্যা কৰি নতুন ইতিহাস ৰচা ! ইত্যাদি ... ইত্যাদি ... আৰু,

নামাংকিত হয় "সংস্কাৰ হ'ল" বুলি । □

(১১/৪/২০০০)

(বচনাকাল ৭/৫/২০০০)

ক'লা ফ্রেমটিৰে ফটোগ্ৰাফখন

সি ছবিখন আকোঁ আকোঁ বুলিও আঁকিব পৰা
নাই । হেঙুলীয়া বেলিৰ হেঙুলবোৰ ক'ত দিব
সি ভাবি পোৱা নাই আৰু

বসন্তৰ সেউজবোৰ । সেউজীয়াবোৰ

এতিয়াও ওলমি আছে !! বসন্তৰ বুকুত ?

.....

এতিয়া এখন নতুন ছবি আঁকিছে :

এফালে একাৰব ক'লা ৰং দিছে, মাজতে শিলাখণ্ড ;

আৰু ডাৰ ওপৰেদি থিয় হৈ থকা বন্দুকধাৰীজন -

কি জীৱন্তভাৱে জাস্তৰ হৈ উঠিছে !

এতিয়া তেজ্জৈ আনি দিছে টাইগাৰ হিলৰ

মিছাইলৰ ধমনীৰ ছন্দ ।

হিমপ্ৰবাহৰ শীতলতা এতিয়া আৰু নাই

আছে মাথোঁ খোঁৱা, জুই, ইত্যাদি ... ।

.....

কৈশোৰটিৰ সমুখত এতিয়া নিশ্চলভাৱে বন্ধা হ'ল

ফটোগ্ৰাফখন । অনাগত জীৱনৰ

এটি ক'লা সমীকৰণেৰে । □

আঁউসীৰ নিশা

'Go home, sweet daughter, I thee prayee,
Go hasten presentlie ;

Then straight his cruell bloodye hands
He on the lady laid'.

- From Lady Isabella's Tragedy.

মানুহৰ বস্তুবাদী কোলাহলবোৰৰ

উত্থান ঘটিছে ।

মানৱীয় প্ৰমূল্যবোৰ ক্ৰমে শীৰ্ষপ্ৰায় ।

নীলিমা ডাৱৰৰ সুৰঙাৰে

জোনালীৰ আৱৰণ ! জোনে সপোনৰ সোপোন ৰচিছে ?

ডাৱৰেৰে ! মাজনিশা

ঘন ডাৱৰৰ ছাঁবোৰে

ঠাইবোৰ দেখোন জয়াল কৰি পেলালে । এই -

উশাহবিহীন আকাশৰ স্পন্দন মোৰ

বুকুৰ সমানে সমানেই ঘনীভূত হৈ যায় । □

(ৰচনাকাল ৭/৮/১৯৯৯)

এয়া ধুমুহাৰ বিষয়ে কৈছোঁ

মানুহৰ হাঁহিয়ে আকাশ চুমিলেগৈ ;
ডাৱৰৰ মাজে মাজে বিজুলীৰ
চমকণিবোৰ দেখিছা ? কিদৰে ইকট বিকট
দৃশ্যৰ আত্মফালন ?
ধুমুহাৰ গজ্জনৰ মাজে মাজে মই
আইবোপাইক সান্তনা দিওঁ ।
ক্ৰিকেটৰ বলটোৰদৰে ছুইং হয় জীৱনৰ
লেগ্ অন, মিড্ অন ইত্যাদি ... ।
(বাস্থটো ইমানকৈ কঁপিছে, ইমান চমকনি বিজুলীৰ ! দেইযোৱা !
ধুমুহাৰ সোঁসোঁৱানিয়ে কঁপাই তুলিছে কাপক,
কলিজাক, বাহুৰ মাংসদ্বয়ক ... ।)
চাওঁ, গীটাৰখন দিয়াচোন, নহ'লে পিয়ানো বা চেতাৰখন
ধুমুহা আহিলেওটো তৰা
আকউ' ওলাব পাৰে ।□

মই বহি

মই বহি - উনৈশ শ নিৰালম্বৈ ।
মানৱৰ ইতিহাস হত্যা কৰি নতুন ইতিহাস ৰচো -
তেজেৰে । পিষ্টলৰ ৰক্তপিপাসু নলীত খুন্দা খাই জীৱন
থমকি ৰ'ব খোজে ।
বন্দুকৰ ট্ৰিগাৰৰ জুই আৰু মানুহৰ হাঁহকাৰ । সিহঁত
যে আউলী বাউলী হৈ
নিঃস্ব হয় : মোৰ
চকুত এয়া এট'মৰ স্ফুলিঙ্গ -
হিমচেঁচা হিমসনা নিশা বিৰিণাৰ পাত ছিৰি
ক'লাছাঁয়াৰ সমদল ! মাজনিশা !!
পোহৰবোৰ হত্যা কৰি পেলাই থোৱা হয় -
বেললাইনৰ দাঁতিত অথবা জাবনিত ।
পোৱাবিলাকৰ মাজত প্ৰতিদ্বন্দিতাৰ শিখা
আৰু সন্দেহ, ঘৃণা, প্ৰতিশোধেৰে
প্ৰগতিৰ বাটত শতিকাৰ অগ্নিশিখা জ্বলাওঁ :
গাওঁবোৰত জাহ যায় মাথোঁ
শৰীৰ কান্দোনবোৰ,
কেতিয়াবা
প্ৰস্ফুট হৈ ;
কেতিয়াবা
নিস্তব্ধ হৈ ... ।
আৰু সেয়া চাই মোৰ দুচকুত শকুনিৰ
প্ৰতিশোধৰ অট্টহাস্য বিয়পিব ধৰে ।
মাথোঁ অট্টহাস্য আৰু,
অট্টহাস্য ..
অগ্নিশিখাত লকলকায় ... ।□

ইমান আত্মপৰ্জা ?

তোল আজি মাও চে তুঙৰ,
বিপ্লৱী সেনানীৰ স্পন্দন আৰু গতি !
হেৰ' !
ব'দভেদি যোৱা কৃষক বন্ধু -
তোৰ সুহৃদিত মই যে বুকুৰ তেজৰ গান শুনোঁ :
আৰু,
অপ্ৰাপ্যতাৰ পাপ্য দাবীবোৰ ।
আকৌ কোনোবা আত্মহালিত মাতালৰ জীৱনৰ গতি
আৰু ভগ্ন চিচাৰ টুকুৰা পৰি থকা
বক্তৃগন্ধী আলিটোৱে দুচকুৰ আগত
আঁকি দিয়ে জীৱনৰ অন্য এটি সমীকৰণ ।
সেয়ে,
জীপাল হৈ উঠক অস্বীকৃত হুমুনিয়াহৰ
প্ৰসুপ্ত চেতনাবোৰ ! তোল আজি
বিপ্লৱৰ বিপুল অগ্নিকুণ্ড ।□

(ৰচনাকাল ৭/৬/২০০০)

শতিকা শেষৰ দিনলিপি

'All the meanness and agony without end
I sit and look out upon
See, hear, and am silent'

- Walt Whitman.

উনবিংশ শতিকা,
অৰৱেলৰ চৌৰাশীৰ ৰূপান্তৰ
আৰু শতিকাসেষৰ অন্তিম দিনলিপি ।
এজ্জ্বা পাওণ্ডৰ মেলডি আৰু
জুইছলা বিদ্ৰোহৰ বৰ্তমান ।
ইহঁতে দোলা দি যায় জীৱনৰ দীঘ আৰু বাণী ।
সুন্দৰৰ অভিজ্ঞতাই ইয়াত পোখা মেলে ?
চাইৰেণৰ সুৰে স্থবিৰ কৰি পেলালে
সমীৰণছাটিকো, আৰু
এই উশাহনোপোৱা ধুমুহা নিশাত মোক বাৰে বাৰে
কিয় মাতিছা ??□

(ৰচনাকাল ৭/১২/১৯৯৯)

মাজনিশাৰ গান

চাওঁ, -

ষ্টেনগানটো, এল.এম.জি.টো মোক দিয়া,

হে'ৰা -

দিয়া মোক সেই এট'মৰ টুকুৰা পাঁচোটা বা

অন্যান্য কিবাকিবিবোৰ, হাথিয়াববোৰ ।

ধংস কৰি দিওঁ, মানবৰ অত্যাচাৰীবোৰক । দেশত,

জুই জ্বলিছে

সিহঁতে আকউ পাতিছে বঙালীৰ বঙ...। হাড়ত বন গজিল, সিহঁতক

কিহে উক দিছে ? এই মাজনিশা

ফাকু খেলিবলৈ ? চাওঁ

হাথিয়াৰ দিয়া, মৃত্যুৰ আগতে ঘনীভূত কৰি যাওঁ

তৃতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ জয়ডংকা ।

উমি উমি জ্বলা বিদ্রোহিনী অনলৰ অঙঠা

দপ্‌দপাই জ্বলি উঠিলে ভাল লাগিব ।

চাওঁ -

দিয়া মোক মেছিনগানটো, ডেগাৰখন ইত্যাদি...।□

(বচনাকাল ৯/৬/২০০০)

সংগ্ৰাম লগে আজি

'Made weak by time and fate, but strong in will
To strive, to seek, to find, and not to yield.'
- Lord Alfred Tennyson.

এফালে উদ্ভিন্ন যৌৱনা পুঞ্জীভূত

সপ্তবঙৰ অভ্যুদয়; আনফালে মেঘৰ

সন্ত্ৰাস,

আৰু বজ্ৰৰ

বিস্ফোৰণ,

আকউ' পছিমৰ আকাশত মাৰ যাব ধৰা হেঙুলবোৰৰ

অপূৰ্ব খেলা : (তালৈকে যাওঁ) এইদৰেই জীৱন :

এফালে সন্ত্ৰাস; আনফালে

প্ৰত্যাৱৰ্তনৰ বাবে বিজুলীসোঁত ।

তাৰ মাজতো

আমি কাম কৰিব পাৰোঁ : জীৱন

হাৰ মনাৰ বাবে, নে যুলায়ছিছৰ প্ৰতাপী ভাষাৰ দৰে ? অদৃষ্টৰ

পৰিহাসত এইফালে মানুহৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠা

আৰু সফলতাৰ দৃঢ় আশাবাদী কণ্ঠ ।□

(একবিংশ শতিকাৰ অনুজ অগ্ৰজসকলৰ হাতত, মৰমেৰে তুলি দিলোঁ)

(বচনাকাল ১০/৬/২০০০)

মোক নিৰ্জৰ্নতা লাগে

'What, shall I not be let
Alone, that thou dost vex me yet?'
-Christiana Rossetti.

(এতিয়া জীৱনত উত্তাপ)

সূৰ্য্যৰ হিংসুক উত্তাপৰ পৰা
জোনটিও বাদ পৰি নাযায়। এই স্নিগ্ধ নিশাত
নীৰৱতা ভঙা কোন সেইবোৰ ?
ধৰি আনা
জোলোকা জোলোকে পানী খুৱাওঁ
বন্দুকৰ কুন্দাৰে গদিয়াওঁ,
ৰচীৰে বান্ধি পানীত ডুবাই থেকেচি পেলাওঁ -
আনা তাক ধৰি
মোক নিৰ্জৰ্নতা লাগে। □

(ৰচনাকাল ১১/৬/২০০০)

আৰু এজাক ধুমুহা লাগে

বুঢ়া বয়সত এই গছেও লিখে বোলে
নোপোৱাৰ বেদনা আৰু জীৱনৰ মোহ -
শুকান গছ যদিও সেয়া নীৰৱ সত্তা নহয়, সখি,
জোনালীৰ পৰশত সি আকাশ চুমিব খোজে
লিখিব বিচাৰে অন্য এক 'ডিভাইন কমেডি'।
স্বাক্ষৰিত হয় মানুহৰ দুৰাকাঙ্ক্ষা আৰু
প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ বিজুলীবেখা।
তৰাবোৰে,
মাথোঁ চাই বয়- নীৰৱ প্ৰহৰী হৈ, তিৰবিবাই...
নিশাটো শীতলতাৰ, প্ৰাণসঞ্চাৰিণী বাবে।
বেলিৰ উত্তাপত মুৰ্মুষ হৈও উকা গছজোপাই এতিয়া
এন্ধাৰৰ মাদকতা বিচাৰিছে। □

(ৰচনাকাল ২২/৬/১৯৯৯)

এন্ধাৰত ফুলৰ গোন্ধ

ফুলবোৰ সিহঁতে সুৰুজৰ প্ৰথম
পুৱাৰে পৰা সংগ্ৰহ কৰে
শেষনিশালৈকে ... তাত,
এন্ধাৰে কোৰাছ গায়,
কিবা নৱতম সৃষ্টিৰ বাবে কিজানি,
তেজ কঁপি উঠে । .....
অৱশেষ সুগন্ধি যেতিয়া
বিচাৰি যাওঁ
এন্ধাৰতে ফুলৰ গোন্ধ পাই :
পৰি থকা এন্ধাৰবোৰ তেতিয়া ত্ৰস্তমান হৈ যায়
সিহঁতৰ হতাহতি, গুলিয়াগুলী, মৰামৰিত ।
কাষৰ জুৰিটি বৈ যায়, ঝিলিয়ে ঝিঙিয়ায়,
কুমতীয়ে চিঞৰে, খৰিতীয়ে নীৰৱে কান্দে,
গছ, বিৰিখ, নৈ, চকুলোৰে আবৃত হৈ পৰে ... ।□

এপ্ৰিল '১৩

পোত খাই যোৱা ধ্বনিবোৰে আজিও বাগিনী তোলে ।
জালিৱানানানাবাগ !
তেজেৰে লুতুৰি পুতুৰি হৈ গ'ল :
শত নীৰিহৰ বুকুৰ বিননি তাত মাৰ গ'ল ।
সাম্ৰাজ্যবাদীৰ অনলকুণ্ডত ভস্মীভূত হৈ গৈছিল
অন্য এক কাৰবালা -
উনৈশ শ উনৈশৰ তেৰ এপ্ৰিল । তাৰ এটি
প্ৰতিধ্বনি যেন আজিও কাণত বাজি ৰয় :
আইৰ বুকুত তেজৰ চেকা আৰু কিমান সানিবি ?
হে' ইংৰাজ !
চকুলোৰে সোঁৱৰণ আজি ..... ।□

ফুলনিখন হেনো ঈশ্বৰে স্ৰজিছিল

সখা ! নহয়জানো এয়া,
ধৃষ্টতাৰ কালবসুধা ?
প্ৰেমবৈতৰণীৰ শুষ্ক অনলকুণ্ড ?
নিবুজ্জবনৰ প্ৰতিটি পল্লৱ
এটি আঘাততে সৰি সৰি যায়
কিমান ফুলিব আৰু ?
দুখাৰি চকুলোৰে সাৰজাবৰেবে চপাই দিব খোজোঁ
মানুহৰ দৃষ্টিত দুনাই জঁয় পৰি যায় । সখা !
আইতাৰ মুখত ফুলনিখন ঈশ্বৰে স্ৰজিছিল
বুলি শুনিছিলোঁ ।
তেন্তে কিয় বাক
তাত আহি দানৱৰ
বক্তৃতাত অস্ত্ৰৰ নিদাক্ষণ বিধ্বংসনা ?
(সৃষ্টিকৰ্ত্তা এতিয়া ক'ত) □

অৰণ্যত মৃত্যুৰ বেদনা

অৰণ্যত মৃত্যুৰ বেদনা জীপাল হৈ উঠিছে ;
সেই জীৱন্ত চিতাগ্নি চাবলে' মোক নামাতিবা
যিখনি মুখত সি চুমা সানিছিল
সিখনি মুখতেই আজি সি মুখাগ্নি কৰিব লাগিব !
জীৱনৰ কি নিৰ্মম সত্য ! নহয়নে ?
সেই জীৱনটোও এদিন
ফুল হৈ জকেমকাই আছিল
এতিয়া জীৱনচাকি নুমাই গ'ল ।
ফুলেও এদিন কলি মেলে,
কলি মেলি ফুলি, ফুলা ফুল এদিন
সৰি যায় ! (ফুলৰ পুলি কই),
এটি খন্তেকীয়া আনন্দৰ বাবে বেদনাৰ
চকুপানীবাশি কিয় আনিলে ?
প্ৰাণ আছে বাবেইতো এই চলন ফুৰণ
তেজমণ্ডহ আছে বাবেইটো এই মৰম অনুৰাগ,
হৃদয় আছে বাবেইতো এই ভালপোৱা
তাৰ মাজত আৰু' অহংকাৰ, লালসটো কিহৰ ?
আহাঁ ! জগত আৰু জীৱনৰ একমাত্র সত্য -
প্ৰেম !
হৃদয়ৰ মৌথালি মোকলাই দিয়া ..... ।□

চকুপানী যেতিয়া বৃষ্টি হয়

কোনে কয় ?

সেয়া চকুপানী বুলি ? আইৰ চকুপানী বৃষ্টি হ'ল ।

লুণ্ঠনকাৰীহঁতৰ !

আনন্দৰ খন্তেকীয়া মিছিলত সংযমবিহীন ঔদ্ধত্য !!

আইৰ চকু চকুৰ পানীৰ পূৰ্ণ :

তহঁতি আইৰ বুকুৰ তেজ

পিবলৈ' আহিলি ? নে বৃষ্টিত

ৰ'দাবলৈ' আহিলি ? □

শেৱালীৰ গোন্ধত তেজ চৰিছিল তেতিয়া ..

(আইতাৰ স্মৃতিত, যাৰ সৈতে পাৰ হৈছিল মোৰ শৈশৱ)

শেৱালীভৰা মনপদলিত তেতিয়া বক্তৃতা ওপচি বৈছিল ।

যীশু ! কি চমৎকাৰ তুমি !

আমি উৰাদিহবিহীন, মূৰ্খ, পংগু !

পোহৰ তেতিয়া ধাৰাশায়ী হৈছিল,

সিহঁতৰ বৰ্বৰ অত্যাচাৰত । তেজৰ

বীভৎস ফল্গুৰ মাজতো তেতিয়া কিম্ব

সিহঁতৰ জীৱন কৰুণাৰে উপচাই দিছিল : তুমি

ইমান শেৱালী ক'ত পাইছিলি ?

তেজৰ প্লাৱনত প্ৰেম, সহানুভূতিৰ সলিল সমাধি হ'ল ।

আকৌ উশাহ কেতিয়া ঘূৰি আহিব যীশু ? □

এই নদী নিবৰখি

১৯৮০ চন

মার্গাৰেটে আজিও কান্দে
ক্লার্ক চনডাৰ্ছৰ সমাধিৰ কাষত !
ডায়েনাই কিয় বাক এণ্ডায়মিয়নক শোৱাই থৈছিল,
পৰ্বতৰ শীতল তুংগত ?
মানুহৰ পদূলিত হিয়াচিহ্ন ফুলিলে, ডেফ'ডিল ফুলিলে,
ডেণ্ডেলিয়ন, ডেইজি, অথবা বজ্জীগন্ধা,
সাৰি তুলিছিঙি মাহীআয়ে উভালি পেলালে ।
যুগে যুগে মানুহৰ অত্যাচাৰ -
কিমান ফুলিবি আৰু ফুল হৈ,
মোৰ মৰমৰ তেজী আই, তেজা বাই !
তেজীমলাৰ আত্মাই আজিও উচুপিছে
বহু বহু তেজাৰ তেজেধোৱা অধ্যায় আজিও ....
অথবা বহু বহু লেডী ইছাবেলাৰ .... ।
জানা !
চকুলোৰ এই নদী নিবৰখি ... ।□

(ৰচনাকাল ৫/৫/২০০০)

বন্ধু তুমি ক'ত

সময়ে দিয়া নিয়ৰৰ অভিসাৰ আজি
ছেদেলিভেদেলি হৈ পৰিল -
ব'দৰ পোহৰত বঙৰ হেঙুল পৰি
মুকুতাৰাশি মোৰ ডিঙিত এদিন মালা হৈ পৰিছিল ।
এতিয়া,
সেইবোৰ ডোজবাজীৰদৰে ক'ববাত বিলীন হৈ পৰিল ।
বতাহে উৰুৱাই নি সুৰাস
আন কাৰোবাকহে দিলেগৈ !
হৃদয়ে কিবা বিচৰাৰ কিছুমান
নিঃসাৰ আত্মত মূহুৰ্ত্তই
আশাভেদী পাৰ হৈ যায় মাথোঁ ।
বন্ধু !
চাই যাবা আহাঁচোন এবাৰ ।□

(ৰচনাকাল ৫/১০/১৯৯৮)

কুঁৱলী

ঘন খোজৰ নিৰ্মম আঘাতে
মোৰ আগচোতালৰ দুবৰিবোৰ
জুকলা কৰি পেলাইছে । পবাহেঁতেন,
সাগৰফেনাবদৰে সিহঁতেও থিয় নিদিয়াকৈ নাথাকিলেহেঁতেন ।
এতিয়া,
মই ওলোৱা সোমোৱা কৰোঁতে
চিনাকি বাঁহজোপা উচপ খাই উঠে,
দেবদাৰুজোপাই কুমলীয়া বৃন্তবোৰ
কোঁচাই আনিব খোজে,
পোহনীয়া প্ৰাণীকেইটাই -
ব' লাগি চাই বয়,
তগৰৰ শুকুলা ফুলবোৰ ঢাকি ধৰি
সগৰে আগবাঢ়ি আহিব ধৰা
সেই চেনীচম্পাৰ বজোচিত অহংকাৰখিনিলৈ ।
অথবা,
শীতৰ সেমকা গোন্ধত স্নাত
জোনাকী নিশাৰ
সৌ নাঙঠ শিৰিখ জোপালৈ ইত্যাদি .... ।□

(বচনাকাল ২৮/৯/২০০০)

এবাৰ সেই বাটেদি গ'লে ....

সেই বাটেদি গ'লে,
তাইলৈ এবাৰ চাবা, চাহগছৰ
মাজে মাজে হাতত
কোৰখন লৈ
মাটিৰ স'তে তাই সখা পাতে ?
কোন চিত্ৰলেখাই আহি বাক
আঁকি দিয়েহি তাইৰ দুচকুৰ সন্মুখত
অনিৰুদ্ধ কোঁৱৰৰ ছবি ? এবুকু মৰম ভৰা হৃদয়ত
হাঁহিৰ খৌকি বাথৌ আৰু দুচকু
মৰমে টলমল । এযুৰি বঙা ওঁঠে
আগবঢ়ায় এপিয়লা হাঁহি ।
তাই ঘামবোৰৰ কথা বাক পাহৰিলেনেকি ?
বুকুত লোৱা বঙা আঁচলখনি
তাই বননিতৈ মেলি থৈ
মাটিৰ সৈতে সখি পাতিছে,
অন্তহীন কথা পাতিছে ।
সেয়ে কৈছোঁ,
সেই বাটেদি গ'লে তাইলৈ এবাৰ চাবা
তাইৰ হুমুনিয়াহ,
আৰু হাঁহিয়ে বিয়পাই দিয়া সেই
মুকুতামনিবোৰ .... ।□

(বচনাকাল ১৭/১০/২০০০)

এপাহি নীলিমা ফল

এই অট্টালিকাবোৰে মোক
প্রচণ্ড বিক্ৰম কৰে
আৰু কোনোবা লাইনবস্তিৰ
কেঁচা পঁজাটিয়ে
মোক বাৰে বাৰে হাতবাউলী মাতে ।
(ফটিকাৰ বং আৰু এপিয়লা মৰমে টলমলাই হাঁহে ।)
কেতিয়াবা কুমাৰী অথবা
কেতিয়াবা,
আয়তীৰ উকলিৰে
সন্ধ্যাদেৱীৰ নীলা আঁচল দোলায়িত হয়,
জোনাকে ফুল বহা দেখিছা তাত ?
এখনি মৰমৰ আঁচলত ? □

এটি কথাৰে

তোমাৰ প্রতি পদক্ষেপেই
এতিয়া কবিতা হয়, গীতৰ কলি হৈ
হৃদয়ত বাগিনী তোলে আৰু
মৰমে হিয়া টোৱাই যায় ... ।
অনুভৱ জানো হয় কেতিয়াবা ?
পদূলিৰ ফুলবোৰ সাৰ পাই উঠে,
তোমাক আদৰিবলৈ' আৰু,
কিবা এটা কথা ক'ম ক'ম বুলি ভাবিও যেন
ক'ব নোৱাৰা হৈ যাওঁ -
মুখৰ ভিতৰত বন্দী হৈ পৰে ।
অনুভৱ কৰিছা তুমি ?
বহুদিন হ'ল ভবা,
লগ নোপোৱাৰ মূহুৰ্ত্তবোৰে ছটফটাই উঠে ।
ভাবি ভাবিও যেন ক'বলৈ' সাহস
আনিব পৰা নাই -
এইকেইদিনমান ধৰি সময়বোৰ
এনেদৰেই পাৰ হৈ গৈছে ।
মাথোঁ যাওঁ আৰু আহোঁ
- ইপিনে সিপিনে !
আৰু খৰিকাজাঁইজোপা, শেৱালীজোপা কঁপি উঠে । □

উপত্যকাৰ মাজে মাজে

'Goodnight ! goodnight, beloved !
I come to watch over thee ;
To be near thee - to be near thee
- Alone is peace for me'.

- W. H. Longfellow.

সপোনত আলাসতে সাৰ পালোঁ
কাষত দেখিছোঁ তোমাক ; ক'বপৰা ? এই
ধৱল সাজেৰে ? (অ !, ময়েতো তোমাক আহিবলৈ কৈছিলো) :
জীৱনৰ অনেক তমসা তেতিয়া আঁতৰি গৈছিল ।
পায়েলৰদৰে জিনিক্ জিনিক্ কৰে
জোনাকবোৰ
ধৰিত্ৰীৰ বুকুত ওপচি পৰিছিল : আৰু তোমাৰ মৰম
মোৰ হৃদয়ৰ ফল্গুত ।
(নীলপৰ্বতবাসিনীক পাবৰ বাবে তেতিয়া
নৰকাসুৰৰ তেজত জুই জ্বলিছিল)

.....
(তোমাৰ) বিয়াৰ পিছত নহাকৈ নাথকিবা
এই উপত্যকাটোলৈ ; মই
ইয়াতে থাকিম
তোমাৰ অপেক্ষাত ;
বৰ্তমান অতীত হ'ব ; অতীত ইতিহাস হ'ব,
সোঁৱৰণ হ'ব তোমাৰ ।□

আজি আমি কোন ?

ৰাষ্ট্ৰৰ ইতিহাস এটা কৃত্ৰিম যন্ত্ৰ
তোমালোকে তাক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰিবা
- ৰাজনৈতিক পাৰিষদবোৰ !
কিন্তু সমাজৰো যে ইতিহাসো আছে
তাতেই যে প্ৰকৃত মূল্যাংকন হৈ যায় -
ওঁহো, সেই ইতিহাসো আজি ক্ষয়িষ্ণু
বজ্জুতাৰ ফুলজাৰিৰে
তুমি আভৰণ পিন্ধিব জানা ?
সেয়েইটো দেশ জাতি আজি বসাতলে গৈছে ।
তেনেহ'লে আমিবোৰ কোন ?
- এই শতিকাৰ তৰুণ প্ৰজন্ম ?
- কিহৰ বাবে আমাৰ অস্তিত্ব ?
এটা পিষ্টলৰ বাবে ?□

মানুহ

আকাশৰ গ্ৰহ, তৰা, নক্ষত্ৰ, জ্যোতিষ্ক - এইবিলাকে
আজি তহঁতক ইমানকৈ হাঁহিছে দেখা নাই ?
কোন গ্ৰহৰ প্ৰাণী ? তহঁত হয়তো
কোনোবা খাবলৈ 'পিঙ্কিবলৈ' নোপোৱা গ্ৰহৰ প্ৰাণী !
সেয়েহে ইমান তেজৰ তুষাৰ নৈ ;
কটাকটি, মৰামৰি । আইৰ বুকুত
তেজে কড়াল বান্ধিলে ! আকৌ
প্ৰেমৰ আখৰা কিয় ?
গ্ৰহ তৰা সিহঁতৰ নিজা নিয়মতে আৱৰ্ত্তমান
আজিও ..... । আৰু তহঁত ?
জীৱশ্ৰেষ্ঠ হৈ আজি ৰীতি নাই, নীতি নাই, আচাৰ নাই
তেনেহ'লে আছে কি ?
ধন, টকা, পইচা ?
তহঁতি জান কি ? মানুহ মৰাৰ আদৰ কায়দা ?
সেয়েই মানুহনে ?
চা, তহঁতক চাই আকাশৰ তৰাবোৰে কেনেকৈ হাঁহিছে,
হাঁহি হাঁহি কেনেকৈ নাচিছে ?
আৰু যিদিনা অৰণ্যৰ অতিথি হ'বগৈ
সিদিনা লগৰবোৰে কান্দিব, মাথো কান্দিব আৰু কান্দিব । □

(বচনাকাল ৪/৮/২০০০)

এজাক বীভৎস বতাহ

বৰদৈচিলা আজিও বয় ? প্ৰচণ্ড উগ্ৰতাৰে তাই
গছবোৰ চাহি মুহি আনিছে !
থেকেছি পেলাইছে ! চোৱাহি আঁহা ... ।
বৰিনছন ক্ৰছোৰ কথা আৰু মোক নক'বা
অথবা কোনোবা আলেকজেণ্ডাৰ চেলকিৰ, অথবা
কোনোবা টেণ্টেলাচৰ জীৱনৰ পাব ভাঙি
ওপচি যোৱা বেদনাৰ টোবোৰৰ কথা ।
উৱাদিহবিহীন মূহুৰ্ত্তবোৰে মোৰ তেজেশিৰে চমকনি তোলে
(আৰু একাৰতে খেপিয়াওঁ চাকিগছি)
একাৰবোৰ কিদৰে ওলমি আছে !
মোৰ চাকিটিত, মোৰ টেবিলত, আৰু মূখচৰ ঢাপলিকাখনিত !
সিহঁতে এতিয়া ডেউকা কোবাই নামি আহিব !
বিয়পি পৰিছে সিহঁতৰ বিকট কুকলি, আৰু
বতাহৰ তৰপে তৰপে ড্ৰেগনৰ জুইসনা নিশ্বাস !
এই বীভৎস বতাহজাক---
তোমাৰ বুকুৰ মাজত ঘনীভূত হোৱা নাই ?
প্ৰিয়া তুমি নাহাহিবা
তোমাৰ হাঁহিত ডাইনী নামে !
আৰু --
কোনোবা যখখখীৰ ঘনীভূত ছাঁ !
আৰু জানা ? এই
বীভৎস বতাহজাকে মোৰ জীৱননদীক কঁপাই তোলে
আজিও ..... ।
জনজীৱনক কুণ্ডলিত কৰি এই বতাহজাকৰ
সমদল চলে ... । আৰু তৰপে তৰপে
ড্ৰেগনৰ তপত নিশ্বাস ..... । □

(বচনাকাল ৬/৮/২০০০)

দুবৰি আৰু মোৰ চকুলো

মই কোন তুমি কিয় সুখিছা ?
মোক ইয়াত এনেদৰে থৰ দি
আকাশলৈ' -
সেই কাঁচিজোনটিৰ পিনে চাই থকা দেখি ?
মই কান্দিছোঁ বুলি ভাবিছানেকি ?
কান্দি কান্দি যেতিয়া হিয়াৰ
আমঠু ক'লা পৰি যায়, সেই
ক'লা আমঠুৰ কাঁচিচীয়া গুণে আৰু
তোমাৰ কৃত্ৰিম হুং চাবলৈ'
বৈ থকা নাই জানা ?
কতবাৰ কান্দিছোঁ, তোমাৰ মৰম বিচাৰি
ওভতি আহিলোঁ, ক্লান্ত মোৰ দেহ আৰু মন, দুবৰিয়ে
চকুপানী টুকা দেখিছিলো, আজি
ৰাতিপুৱাৰ কাতিৰ চোতালত ?
ময়ে কান্দিছেলোঁ । মোৰ বেথা যে
মানুহে নুবুজে । তুমি কেনেকৈ বুজিবা প্ৰিয় ?
সেয়ে নীৰলে অকলে প্ৰকৃতিৰ আগতে কওঁ,
মোৰ শুকুলা তগৰজুপিকে, সেউজীয়া দুবৰিৰ দলিছাতে শুই,
তায়ে এটুপি চকুপানী টুকে ।□

(বচনাকাল ৩০/১০/২০০০)

চকুলোৱে ধুলে মন

মই কোন তুমি কিয় সুখিছা ?
মোক কিয় বিচাৰিছা তুমি ?
সমাজে পৰিত্যক্ত ঘোষণা কৰিছে, মোৰ যে,
দিবলগা একো নাই,
নাই, দিবলগা পাবলগা একোৱে নাই ।
সিহঁতৰ নাই কি ?
আনো বুলিলেই জোনাক পাব পাৰে,
বস্তুবাদী চেতনাৰে সিহঁত পূৰ ।
জোনেও সিহঁতকহে পোহৰ দিয়ে, আৰু,
উভৈনদীকৈ সিহঁতে পোহৰ পায় ।
আমাৰ পিনে আৰু' চাওঁতা কোনোৱে নাই, তুমি ভাবিছানেকি ?
ডিঙি ভাঙি চিঞৰিলেও সেই বস্তুবাদী
জোনে আৰু উভতি নাচায় ।
সেয়ে কৈছোঁ, যোৱা তালৈকে',
পোহৰ পাবা । আমিহে এন্ধাৰৰ মৌন সহচৰ,
কোনে শুনিব আমাৰ কান্দোন । নহ'লেনো
কাৰুণ্য এনেয়ে হৈছিলনে ? আৰু
যুগে যুগে কাৰুণ্যৰ আকুল বিননি ভাঁহে মাথোঁ ।□

(বচনাকাল ৩০/১০/২০০০)

তেনে মৃতক নহ'লো কিয় ?

ধীৰৱ দিগন্ত ! শুনিছানে বাক সেই
বুকুভঙা বিননি ?
কাৰ্গিল সীমান্ত তেজ্জেৰে লুতুৰি পুতুৰি হ'ল ।
শত শত জোৱানৰ বুকুৰ বিননি তাত জাহ যায় মাথোঁ ।
কামেং সীমান্তৰ বুকুভঙা বিননি
তোৰ বুকুত আজিও ভাঁহেনে ? ধীৰৱ দিগন্ত ?
ধোৱাই ৰাখ তোৰ সোণসেৰীয়া বোলেৰে
শত শত জোৱানৰ ছৰিবোৰ ।
আনফালে এই খাবলে' নোপোৱা সম্পদভিখাৰীবোৰৰ মাজতো
অন্য এখন কাৰ্গিল : চকুত চৰিছে
ঈৰ্ষা আৰু ষড়যন্ত্ৰৰ লেলিহান শিখাবোৰ !
ব্যক্তিগত ঈৰ্ষাবে আমি আজি নৈতিক অধঃ পতন চপালোঁ ।
মানুহৰ পথাৰত মানুহৰ বিলাই দেখি
আমি আজি নীৰৱ সত্ৰা মাথোঁ ।
ইমান নিকৃষ্টতম গণ্ডীৰ ভিতৰত
আমি আজি জীৱনৰ মূল্যাংকন কৰিব খুজিছো !
সমাজ বান্ধি সামাজিক লক্ষ্য হেৰাল ।
যুগে যুগে কাৰবালাৰ
আকুল বিননি ভাঁহে মাথোঁ ।
দেশ আৰু দহৰ বাবেতো আমাৰ কৰিব লগা একোৱে নাই !
আমি বাক তেনে মৃতক নহ'লো কিয় ?
যুগে যুগে জনাবলে' --
আমি হিমালয়ৰ সন্তান বুলি ! □

(কাৰ্গিল শহীদৰ স্মৃতিত লিখিত)

(ৰচনাকাল ৭/৭/২০০০)

প্রশান্ত চাৰিঙীয়া - ৰ পৰবৰ্ত্তি গ্রন্থ :

হাউচিংৰ পৰা আনন্দমোহন

আৰু

এখনটিৰ বিবাহপাশ